

ŽENSKI SVET

GLASILO ŽENSKIM DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

VSEBINA 1. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. XIX. — JOSIPINA TURNOGRAJSKA. — (Dr. J. Lah.) . . .	Stran	2
VIHAR. — Pesem. — (A. Č.) . . .	"	4
UBOŽICA. — (France Bevč.) . . .	"	5
CRNE ROŽE. — (Gustav Sitrniša.) . . .	"	9
MODROST. — (Josip Ribičič.) . . .	"	11
SRCE MI DRŠČE. — Pesem. — (Iva Rod.) . . .	"	11
„VERONIKA DESENIŠKA“. — (Ivanka Klemenčičeva.) . . .	"	12
KAKO SI UREJAMO VRT. (Vida.) . . .	"	18
ŽENSKA, LJUBEZEN, ZAKON. — (Dr. France Debevec.) . . .	"	22
IZVESTJA: Naše delo. — Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhtnja. — Gospodinjstvo.		
— Iz naše skrinje. — Književna poročila . . .	Stran	27, 28, 29, 30, 31, 32.

PRILOGA ZA ROČNA DELA.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. • Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32, Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. → Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20.

Najvišje odlikovanje gre gospodinji,

ki je prišla do tega prepričanja, da je najbolje izbrati si za dobavitelja različnih potrebščin tako trgovino, ki nudi toliko panog, da ji ni treba hoditi za različnimi stvarmi po več trgovinah. — Najbolj dobrodošla je našim gospodinjam
tvrdba

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

ki more s svojo zalogo preskrbeti z oblačili vso obitelj, tako moške, kakor ženske člane. Oblačil za gospode in dečke, izvrstnega blaga in kroja je vedno dovolj v zalogi, in to vse v lastnem izdelku. Izgotavlja se po meri. Zaloga finega, direktno iz Anglije uvoženega sukna, slovi kot najboljša v Ljubljani. Za cenj. dame je na razpolago damski salon, ki izgotavlja damske kostume, plašče in krila iz blaga, ki je le prvovrstne kakovosti in v krasnih vzorcih. Zaloga prvovrstnega perila in vseh modnih potrebščin. Uspešno gospodinjstvo je brez cenениh dobavnih virov nemogoče.

Priporočamo najtopleje tvrdko

DRAGO SCHWAB, Ljubljana

ŽENSKI SVET

H. Kaulbach: KRISTUS SE JE RODIL...

Obrazi in duše.

XIX.

JOSIPINA TURNOGRAJSKA.

Sedemdeset let je preteklo, odkar jo krije črni grob. Toda na njenem nagrobnem spomeniku je zapisano: »Kdor dušno živi, ne umrje.« In ona je dušno živela, zato ni umrla. Ohranil se je njen spomin med nami in slovensko ženstvo slavi v njej prvo slovensko ženo, ki se je zavedala svojega poklica v narodnem in kulturnem življenju.

Rodila se je v letu Prešernovega sonetnega venca (1833), torej sredi onih bogatih let, ko je naš prvi pesnik dosegal višek svoje tvorne sile in so slovenske matere poklanjale domovini svoje velike sinove: Janez Trdina (1830), Fran Levstik (1831), Fran Erjavec (1834), Simon Jerko (1835), Josip Stritar (1836), ki so postali 20 let pozneje v znamenju Prešerna glasniki novega kulturnega in narodnega življenja na Slovenskem. Josipina tega mladoslovenskega preporoda ni dočakala, umrla je v nežni starosti enaindvajset let. Toda mlada generacija je čutila njeno ustvarjajočo dušo in najmlajši iz njih, Josip Stritar, ji je ob smrti zapel eno svojih prvih pesmi: »Josipini Turnograjski na prerani grob«, kjer pravi:

... za Tabo, draga Josipina,
 prerano, ah, cvetlica ljubezniva,
 žaluje draga Tvoja domovina.
 Ostala večno boš nepozabljiva
 v spominu vsakega Sloven'je sina.

In bolj nego v spominu Slovenije sinov, bi morala živeti v spominu njenih hčera, kajti njen nastop v našem javnem življenju pomeni za naše ženstvo — narodni program. Pred njo ne najdemo slovenske inteligentne žene na našem narodnem polju.

V svojem sonetnem vencu pravi Prešeren o svojih pesmih:

Bilè so v strahu, da boš ti, da zale
Slovenke, nemško govorit umetne,
jih boste, ker s Parnasa so očetne
dežele, morebiti zanič'vale...

Ta strah je bil opravičen, kajti slovensko izobraženo ženstvo se takrat še ni zavedalo svoje narodnosti. Josipina je bila zala in «nemško govorit umetna» — toda ljubila je Prešerna nad vse. Ob času, ko so izšle njegove «Poezije» (1847), ji je bilo štirinajst let in se je v polni meri zavedala svojega slovenstva. Živela je na gradu Turnu na Gorenjskem, ki je bil last njenih staršev. Pisali so se Urbančič. Njena mati je bila inteligentna žena, ki je poskrbela za dobro vzgojo svojih otrok. Josipino je vzgojil Louro Pintar, kaplan v Predvoru, ki je bil navdušen pristaš ilirizma in slovanske misli. V tem duhu je vzgajal tudi svojo učenko, ki je posebno po dogodkih l. 1848. postala navdušena Slovanka in je že zgodaj sklenila, da postane — slovenska pisateljica. Usoda jo je pozneje združila z dr. Lourom Tomanom, ki je bil pesnik in politik — postala je njegova žena. Bivanje v Gradcu jo je privedlo v krog zadnjih Ilircev, ki so se zbirali okoli Razlagove «Zore». V literaturi je nastopila l. 1851. v Janežičevi «Slov. Bčeli» s povestico «Nedolžnost in vila», v kateri piše o — Veroniki Deseniški. Napisala je še nekaj drobnih povesti in pesmi. Bila je tudi glasbeno nadarjena in je sama komponirala; bila je pevka in nastopala pri «besedah». Ako pogledamo njeno sliko, se nam zdi, da je v nji toliko nežnosti, ljubeznivosti in duševne lepote. Vse to je bilo velike važnosti za dobo, v kateri je živela. Z l. 1848. stopi prvič slovenska žena v javnost, na oder, kot glasnica narodne misli in umetnosti. Poročila v listih nam pričajo, kako so ti nastopi vplivali na javnost, ki dotlej ni bila vajena slišati slovenske besede iz ust izobražene Slovenke. Josipina se je zavedala svojega poslanja in postala prvi svetli zgled vsem drugim. Njen čas je bil poln nejasnega «revolucionarnega in narodnega kipenja». Valovi l. 1848. so se počasi pomirjali in prihajala je reakcija. Nade probujajočih se narodov so bile prevarane. Tudi nade naše mlade pisateljice, Umrla je l. 1854.

Zbral sem med vojno njene spise in so izšli v Mariboru l. 1921. kot prvi zvezek «Slovenske ženske knjižnice». (Josipina Turnograjska. Njeno življenje in delo). Njen dnevnik, ki se je izgubil, se dotlej ni našel. Tudi druga zapuščina je izginila.

Nameravali smo takrat izdati v «Slov. žen. knjižnici» najboljša dela naših, hrvatskih, srbskih, čeških, poljskih, ruskih in svetovnih pisateljic.

Naša namera se ni uresničila. Ostalo je pri prvi knjigi, ki po svoji zunanosti ni odgovarjala našemu pričakovanju. Predstavljali smo si zbirko ličnih, drobnih knjižic v mali obliki, ki bi tvorile poseben oddelek v domači knjižnici. Morebiti bo idejo uresničila naša mlada ženska generacija. Od smrti Josipine Turnograjske do danes se je povzpelo slovensko ženstvo na visoko stopnjo in izvršilo mnogo narodnega in kulturnega dela, ki ga je začela naša prva pisateljica, zato ne bo težko izvršiti njeno oporoko. ki je zapisana v njenem življenju in delu.

Pojav Josipine Turnograjske v našem javnem življenju je tem bolj zanimiv, če pogledamo v sodobni evropski svet, n. pr. v Francijo, kjer je nastopila George Sand, ali v sorodne češke razmere, kjer se je pojavila Božena Němcová. Žena je postala glasnica novega svobodnega življenja. Dvignila se je v ospredje narodnih barikad in vabila za seboj bojevnike. Žli časi so sicer zadušili ta navdušeni polet mlade Evrope, toda ostal je za njim spomin in zgled, ki ga gledamo s spoštovanjem še v današnjih dneh.

Zato sem se ob sedemdesetletnici) spomnil na njen grob, da bi jo Slovenke spoznale, ljubile in posnemale.*

Članek je bil napisan že lani. — Op. ur.

Vihar. (A. č.)

Zunaj divja vihar in mene je strah...

Tebe ni!

Če pride vihar nad me, če pride v to revno srce,

kaj bo zmenoj nocoj,

ko Te ni!?

Ko se je julio presrčno smejalo

na biserno polje,

bil si pri meni židane volje,

da je solnce nad nama obstalo...

Pravil si duši drhleči bajko o sreči

in solnce je s tabo kramljalo...

— — — — —

A zdaj je vihar in solnca ni

in Tebe ni k meni nazaj.

kaj bo zmenoj nocoj,

kaj bo z menoj vse dni,

ko bo vihar,

če Tebe ne bo več nikdar.

Ubožica. (Povest. Spisal France Bevk.)

«Nesrečni človek! —

Ti si uničil naše življenje! Ti si umoril mene, nesrečno mater! Ubožica moja hči je mrtva. Niti njenega obraza nisem mogla prepoznati. O, kaj si nam storil!

Da si stopil v našo hišo! Pila sem mleko iz tvojih rok, pritrjevala sem tvojim besedam, ki jih nisem razumela. Kakor da sem slutila zló, me je zgrabilo v srcu, ko sem te prvič ugledala. Zakaj nisem takrat umrla. Tako pa sem neutolažena. Kazen, ki te zadene za to, kar si storil, moje hčere ne bo oživila, ker je niti moje solze ne morejo oživiti...»

Pismo je ostalo nedokončano. Našli so ga v stenski omarici poleg mrtvaške postelje rajnice, ki je imela obraz, kot da se bo zdaj pa zdaj splašila iz večnega spanja. Umrla je, še predno je morilcu izrekla zadnjo besedo.

1.

Bila je ostra zima, dnevi okupacije.

V nedogled pokrajine, podobni odprti knjigi, je ležal sneg. Buija je odkrivala obronke in zasipala rupe. Gozdovi so ječali, kot da stoka na slednji veji obešenec in ne more umreti. Led se je blestel po strugah vodà in po klancih; od zemlje do neba je vél mraz.

V nedogled iste pokrajine se je razprostirala armada ene divizije, ki je zasedla vasi. Po klancih so stali vozovi in topovi, vojaki so se vsuli v hiše. Niso razumeli ne običajev niti jezika, pa so se prvo minuto udomačili.

Vedeli so, kje so drva, kje je lonec, kje je krompir. Sedli so v zapecek, razkoračili so se za mizo. Vzeli so si del ognjišča, po svoji volji so si postlali. Zibali so otroke in jih ujčkali, igrali so se z dekleti. Iz streiskih jarkov so prišli kot živali; žila človeškega življenja je pričela počasi utripati v njih.

Domačini so se umaknili. Presekali so svoje življenje na dvoje. Pol iz usmiljenja, pol iz strahu. Pol mize, pol peči, pol ognjišča, celo pol molitve in pesmi tujcem, a pol sebi.

V nedogled pokrajine je velo hrepenenje po človeškem miru, porajalo se je sovraštvo sovraštvu.

* * *

Podgorje je postalo vojaško taborišče. Po hišah in hlevih so se natrpali prostaki, spali so na pokritih vozovih in na šupah.

Vrsta voz je stala nizdolž ceste, kuhinje so se kadile. Sredi vasi je stal ogromen top; straža je noč in dan čuvala mrtev bron.

Od jutra do večera je središče vasi šumelo. Vojaki so se spremenili v otroke. Obmetavali so se s snegom in se sankali, peli so in se prepirali. Nekateri so stali na vodnjaku in nagovarjali ženske, ki so prihajale po vodo.

Njih besede so hotele izraziti bogsigavedi kaj, a nikoli niso izrazile tistega, kar so hotele izraziti. Bile so neumljive. Usta, ki so jih izgovorila, so se smejala.

In vendar najde beseda, izgovorjena v še tako neumljivem jeziku, vsaj toliko odmeva kot ljubezniv dotik z roko. Včasih je mogoče uganiti vsaj približen zmisel izgovorjenih besed.

In naj bo odgovor še tako nezmisljen z ozirom na nagovor, najde v srcu mladega človeka isti odmev kot «da». Vtis tega neumljivega odgovora je ugodnejši, ker izključuje razočaranje. V srcu odpira najlepša upanja. Taki razgovori so neizčrpni po svoji vsebini. — — —

Ko je prišla enega tistih popoldni Krajnikova Rezika po vodo, so sloneli na obzidku trije vojaki. Gledala je v tla. Izpod obrvi in las, ki so ji padali na čelo, je videla, da so vsi trije pogledali vanjo in da se ne izogne sodbi.

Položila je škaf na tla in prijela za držaj pri vretenu.

Takrat se je eden izmed treh vojakov zganil. Planil je k vretenu in ga zavrtel. Rezika je izpustila ročaj, ker je začutila poleg svoje moško roko. Slišala je besedi: «Dovolite, gospodična!» Razumela je samo eno.

Počasi je dvignila pogled. Dva vojaka sta kadila cigarete in se muzala. Ko sta zapazila pogled njenih sinjih oči, je dejal prvi:

«Kakšen pogled!»

«Gospodična je huda!» je dejal drugi. Nato sta si pomežiknila in odšla na cesto.

Zdaj se je Rezika ozrla po človeku, ki je vrtel vreteno, da se je vedro v naglih sunkih dvigalo iz globine.

Siva uniforma se obrazu tega človeka ni prilegala. Imel je temen obraz južnjaka, s strčečimi lasmi in z očmi kot oglje. Živo nasprotje plavolasemu dekletu, kateremu je gledala iznad prsi bela polt in so se pravilne poteze obraza odražale v bolestni milini. Njegova usta so se Reziki zdela prevelika, nos je bil nekoliko potlačen.

Vendar so ga napravili izraziti znaki njegove vnanjosti zanimivega. Njegov obraz se je na prvi pogled vtisnil v spomin.

Ko je zvil vedro vode v Rezikin škaf, jo je pogledal. Njegove oči so vžgale. V njenih očeh je bil hladen sijaj hvaležnosti.

To je on občutil. Spustil je vedro znova v globino; z eno roko se je oprl na vreteno, drugo je del ob bok. Tako jo je gledal izzivalno in meril njeno telo, dokler ni udarilo vedro na gladino vode.

Ko je molče vлил drugo vedro v škaf, je vprašal:

«Ali je dovolj?»

In ne vedé, kaj je bila vprašana, je dejala: «Hvala lepa!»

Bilo je tri dni zatem, ko sta bila zopet sama na vodnjaku in jo je prijel za roko. Umaknila mu jo je. Skrila pa mu ni več pogleda.

«Kam se vam tako mudi?» je očital v svojem jeziku vojak.

«Ne bodite poredni!» je dejala Rezika v svojem jeziku.

Nastal je hip molka. Njune besede bi bile kot s sedmimi pečati zapečatene bukve. To žalost sta občutila.

Pa je dejal vojak: «Kako vam je ime?»

Rezika se je držala na smeh in odmajala z glavo: «Saj vas ne razumem!»

Smejale se je tudi vojak. Nato je pokazal s prstom na Reziko: «Marija, Ana, Elvira, Tončka?»

Rezika je razumela, dasi so zvenela imena tuje. Zasmejala se je in dejala: «Rezika».

«Rezika?» Ime ni bilo lepo izgovorjeno; tuje mu je bilo.

«Rezi!»

«Ah, Rezi!» se je izvilo iz njega. «Lepo ime!» Pokazal je nato s prstom nase: «Bruno!»

Razumela je. «Bruno!» je ponovila.

Zasmejala sta se zopet oba. To je bilo prvič, da sta se sporazumela.

Nekaj trenutkov sta se gledala v zadregi brez besed. Bruno je stresnil z glavo. Prijel je Reziko za roko, ki mu je to pot ni več branila. Skozi roke so se pretakale njene misli.

«Ali me imate malo radi, Rezi?»

Ona pa se je spomnila, da stoji z vojakom sredi trga, in mu je odmaknila roko.

«Kaj pa mislim! Domov moram.»

«Jaz vas ljubim!» je dejal Bruno in lovil njeno roko. Obstrmela je pred bleskom, ki je ta hip sijal iz njegovih oči. Ni razumela vsebine njegovih besed, čutila je njih odločilni pomen.

«Nimam časa!» je dejala, samo da nekaj reče, in odšla...

3.

«Dober večer; pri vas se naselim.»

«Ni prostora.»

«Za enega je prostor tam, kjer se vi preširoko šopirate.»

«Če boš spal pod klopjo.»

«Pod stropom, če hočete.»

Bruno je stal z vso prtljago v veži Krajnikove hiše in otepal sneg s čevljev; vojaki, ki so kuhali na ognjišču, so se upirali novi tovarišiji.

Iz izbe je stopil Krajnik in dopovedal z besedo in kretnjo, da je že deset vojakov v hiši. Ko je stopila Rezika mimo, jo je Bruno pozdravil: «Dober večer, Rezi!»

Rezika je obstala. Pred očetom ji je bilo neprijetno. Spoznala je, da je prišel ta človek zato, da ostane v hiši. Razumela je pozdrav, odgovor ji je ostal na jeziku.

Krajnik ni spregledal srečanja dveh mladih ljudi. Pogleda obeh je ujel in ni imel poguma, da bi še branil vojaku v hišo. Obrnil se je in krenil v kamrico, kjer je ležala njegova žena bolna.

V to kamrico se je bila umaknila vsa družina. Krajnik je spal na tleh, Rezika na blazini v kotu. Drugega ni bilo; hči je bila edinka.

Sprva je bilo vsem težko v stisnjenem prostoru, brez oltarčka v kotu, brez javorjeve mize in brez velike peči. Počasi tega niso občutili več. Le zatekel kašelj gospodinje je rezal tišino vlažnih sten.

Proti večeru je povedal Krajnik svoji ženi, da je prišel vojak v hišo, ki je z Reziko že znan.

Ta je molčala nekaj hipov. Tenka bolest ji je kot z zastrupljeno nitko zadržila srcé.

«Jezus, Marija!»

Potem ni dejala nič več. Misli, ki so pojavljale v srcu kot večje in sproti ugašale, ni nikoli razlagala možu...

Ko je Rezika z očetom pokladala živini, jo je ta vprašal:

«Kako, da te pozna?»

Kdo?»

«Saj si stala kakor prikovana! Kaj tajiš!»

Rezika je osupnila. Kaj je očetu? Mnogo izmed njih jo je že nagovorilo in se oče še zmenil ni. In kaj je na tem? Vojak pride in gre.

Saj to je tisto! je ugovarjala druga misel v nji. Pride in gre. To je najnevarnejše, zakaj ženska želi, da se vse, kar je hipnega, za vekomaj izbriše.

«Saj ne tajim», je zajecljala. «Poznam ga. Na vodnjaku sva se videla. Bruno mu je ime».

«Ime veš? Kako sta govorila?»

«Saj nisva govorila!» je padlo grenko v njeno srce...

Ko je prišla v kamrico, jo je mati poklicala k sebi. Gledala jo je tri minute s prodirnim, bolnim pogledom v dno zenic. Beseda je trepetala pol v joku:

«Rezika, bodi pametna!»

«Saj sem, mati.» V grlu se je Reziki zadržnilo, solze so ji stopile na trepalnice.

Tisto noč se je Rezika do jutra premetavala na blazini; ni mogla zaspati.

Kakor ognjeni nadangelov meč so čuvale materine in očetove besede Reziko.

Bruno je šel mimo nje in se ji je nasmehnil, ona mu z nasmehom ni odgovorila. Hoté je zadel s svojo roko ob njeno telo. Režika je nevoljna namrščila obrvi. Nagovoril jo je, pa ga je vprašala v svojem jeziku, kaj hoče.

Varovala se je vsiljenca v hišo. Sama nikoli ni pogledala vanj; kadar je videla, da prihaja, je odšla.

Bruno je bil razdražen. Videl je, da je drugim vsaj človeško prijazna. Nato si je začel razlagati njeno vedenje kot opreznost. Razmislil je in si je pritrdil, da je prav tako. Bil je oprezen tudi on.

Krajnika je to vedenje uverilo, da je sodil napačno. Bila je ljubezen do hčere, ki jo je hotel ohraniti poštenjaku. Ni mu bilo vseeno, kdo bo bodoči gospodar hiše.

Iz dneva v dan se je Bruno počasi začel približevati Režiki. Oprezno, skoro neopazno, z nagonsko pretkanostjo. Pomagal ji je zadeti škaf na glavo. Lupil je krompir. Donašal je drva. Napravil je na stotine malenkostnih uslug, ki so pričale o njegovi zvesti pažnji na njo. Bili so mali kamenčki za zgradbo.

Izvalil ji je nasmeh. Ko so se nasmehi spremenili v besede, so ga v vsej svoji goli neumljivosti prijetno božale. Nehoté in nevedé so se včasih besede čudovito vjemale; bili pa so drugič odgovori silovito nasprotje vprašanjem. Pa jih nihče ni tehtal; imeli so vsi enako vrednost.

(Dalje prih.)

Črne rože. (Gustav Strniša.)

Pozabljene pesmi.

1.

Srce je mehko testo, ki mu manjka kvasa stremljenja, izgubljenega v borbi življenja — in ognja ljubezni, da bi se spekel kruh v hrano tisočerim. —

Sipal bi drobtine pticam, ki bi pele, nasičene njegovega slaja, spev moje duše — rosil bi ga v solzah napojenega po vejah in cvetju, da bi čul odmev tajne melodije, zaslutene v nje globočini. —

Natresel bi ga v studence in reke, da bi slišal svojo pesem. —

Odrezal bi ga kos siromaku slepcu, da bi iz svoje svireli izvaljal moje glasove. —

Prisluškoval bi v naravi odmevu svojih glasov, očiščenih v nje skrivnostnem dihu, in sanjal — — —

2.

Zelene bilke sem spletel v piščal — glas slavca je bila nje melodija. —

Sviral sem novo pesem in sanjal novo življenje. —

Prihitela je črna ptica obupa in me kljuvala, da bi ji vrnil glasove. —

Bolesten sem nekdaj igral na piščal obupa — kje so zdaj tisti zvoki?

Utrujen in osamljen sem ji moral dati glas slavca in začul sem svoj spev ovit v mrak bolečine. —

Črna ptica se je dvigala, pesem je donela prek dobrav in gričev in legala kakor krvava slana v mojo dušo. —

Vse mi je umoril brezup, porojen v zavisti, — zato me muči moja lastna pesni. —

3.

Videl sem pelikana in se razjokal. —

Kje je žrtev moje duše, kje nje dela?

Ali ni silnejša, popolnejša kakor pelikan, mar ne gleda jasno svojih snotrov pred seboj?

In vendar, ko ga je hranila, komu je kazala pot novih ciljev? Ali ni bila v svoji slabosti pod vsemi, ali se ni sramovala svoje sile?

Vzel sem bič spokornika in bičal sem svoje ude. — Tekla je kri, pa je ni popila zemlja, iz katere sem se rodil; niti ta je ni hotela in silna bolečina je prevladala mojo dušo. —

Videl sem pelikana in se razjokal. —

4.

Solnce se smeje. Pesnik spleta žarek v ognjeno struno, z roko razpoloženja ujame slavca in škranjca ter ju pusti na zlato struno, da čuje tajne glasove veseljstva. —

Že ga omamlja sladko lepetanje in poživlja zvok, ki je odmev večnosti. —

Roka seže po papirju, ne, to ni pola papirja, kos neba je in s peresom mistike piše nanj pesnik svoje verze. —

Globoke so te pesmi in čudežno žare njih besede. —

Iz dalje sedajo v daljavo in združujejo tostran z onstranstvom — kdor jih bere, jih ne pozabi, kajti vsakemu so vzete iz duše, čeprav jih ni nikdar v sebi slutil. — Če jih ni poznal preje, je čutil zdaj njih rojstvo v svoji globini in jih vzljubil silneje. —

Zapisal je pesnik svoje besede na kos neba in spoznal klic brezkončnosti. —

Spletal je žarek v zlato struno, pomočil pero skrivnosti v ognjeno zarjo in njegov spev je bila mavrica božja, s katero je zvezal življenje z večnostjo. — — —

5.

Iz lastavičjih gnezd sem si sezidal kočo na visoki gori jasnih ciljev in ni je dosegla strela sovraštva. —

Bil sem ptič med ptiči, žarek med žarki, oblak med oblaki, skala med skalami. — Le še korak, pa bi prestopil v tajno neba in vesoljstvo bi me razkrojilo, sam bi postal vesoljstvo in vžival najvišje blaženstvo. —

Tedaj si stopila predme ti, vila mojega življenja — moja človeška ljubezen. Tvoje lase so spleтали solčni žarki liki zlate, ognjene dragulje, na ramenih sta ti čepela dva goloba belejša kot mleko in svetlejša kot srebro, tvoji grudi sta bili dve brušeni, demantni školjki. —

Odprla si usta in videl sem čudo: Razmaknila se je rubinska zavesa, zažarela je slonokoščena harfa in iz nje so se ulili vilinski glasovi. —

Zvabila si me.

Pozabil sem lastavičjo kočo in sveti nje mir, pozabil ptice in oblake, žarke in skale, misleč, da stopiš z menoj v skrivnostno višino pozabljenja, da se združiva v večno ekstazo. —

Dvignil sem se s teboj v objemu in — padel. —

Stala si pred menoj in oba sva zaihtela;

Adam in Eva sva bila pod drevesom spoznanja in moje višine so postale nedosežne. —

Bil sem angel med angeli, pa sem hotel stopiti še višje, zato si prišla ti, da me ponižaš. —

Bila si ti moja žena, ki zdaj ješ v potu svojega obraza z menoj grenki, vsakdanji kruh. —

Modrost. (Josip Ribičič.)

Najkrutejša vseh krutosti je modrost. Dolg, koščen prst ima. In ta prst je neizprosno krut.

Zasanjaš, pa se koščen prst dotakne tvojih sanj — in vse izgine in se več ne vrne: zibelka ni več gugalnica, ampak posteljica; ljubezen ni nežna bela cvetka, ampak potreben počitek po dobrem obedu, in smrt ni skrivnostni vratar, ampak konec vsega — —.

Dolgo je že tega. — Na grobovih so gorele lučke in žalovale bele krizanteme. Stal sem pred gomilo očeta, najdražjega izmed pokojnih. Ne spominjam se več ne njegovega obraza, ne njegovih besed, samo njegovih zibajočih kolen se spominjam in njegovega mehkega glasu, ki me je ljubkoval in mi pravil bajke — — —.

«Kje si sedaj, dedek? Katerega angelčka ziblješ sedaj na svojih kolenih?» In sem zahrepenel v nebesa. Čisto majhen bom spet, tako majhen, da bom komaj zlezel dedku na kolena.

Tako sem sanjal ob gomili in bilo mi je dobro.

Pa je stopila modrost k meni in sprožila prst.

«Kdo leži v tem grobu?» me je vprašal sošolec Branko.

«Dedek! Moj dedek!» sem odgovoril. «Pred leti je umrl. Star je bil, pa je šel v nebesa. Tam mu je dobro. Tam ga več ne zebe.»

«Kakšna nebesa?» se je zagrohotal Branko. «Nebes ni! Umreš, ležeš in je končano. Pa te pokopljejo in pridejo črvi in ti požro kožo in meso, kosti pa ostanejo. Le izkoplji grob, pa boš videl!»

«Kako da ni nebes?» sem se prestrašil. «Kdo pravi, da jih ni?»

«Oče mi je povedal, veš! Nebesa — larifari! Veš: larifari!»

In je šel.

A jaz sem obstal ob grobu in bilo mi je, kakor da se je odprl. Bele kosti so ležale pred mojimi očmi v jami in votla lžbanja me je strašila.

In nič več nisem bil majhen. — —

Modrost mi je pozneje še marsikaj vzela, marsikatero zaprto zaveso odprla, a nikoli mi ni prizadela toliko gorja kot tistikrat, ko se je dotaknila lepih nebes.

Srce mi dršče... (Iva Rod.)

Srce mi dršče — studen je vani,

stani der malo, sunašče, stani:

ogrij mi srce, ogrij ga malo,

od zime, gledaj, skoro je stalo.

Kora ledena shvati ga več,

skoro ni zime osecat neče.

Sunašče, sonce, zagreji malo,

ne bi mi srce živeti stalo.

Zima je grozna, magla je gusta,

maglom je i narav prekrita pusta.

Sunašče, sonce, sini der malo,

možda bi srce stoplit se dalo.

„Veronika Deseniška“. (Ivanka Klemenčič.)

Kar pride iz Župančičevih rok, je umetnost v najvišjem pomenu. Njegova dela so prosta enostranskih, tesnosrčnih dnevnih gesel in teženj in zahtevajo, da jih čitaš, kadar ti je duh zbran in uglašen na strah božji, na spoštovanje vsega, kar se dviga nad borno vsakdanjost. Potem se ti v njegovih umotvorih odpirajo neizčrpni studenci lepote v obliki in vsebini.

*

Najgloblje resnice domnevajo in jim dajejo obliko — bodisi v besedi bodisi v podobi — umetniki in ne filozofi. Dočim smatra večina filozofov žensko za umsko in нравno manjvredno bitje, jo pa umetniki slave in poveličujejo kot božji izraz lepote in dobrote.

Tudi Župančič je globoko doumel ženo, globlje, se zdi, nego katerikoli naših pisateljev in pesnikov.

*

Veliko si je prizadevalo ženstvo zadnjih pokolenj, da se dokoplje do javnosti in ji poleg moškega vtisne tudi svoj pečat. Češ: ni čuda, da je svet tako slabo urejen, da je vse nezadovoljno v njem, da je v njem toliko mrzle krivice, nasilja in gorja, ker se ne uveljavlja v njem poleg močne, a trde tudi šibka, a mehka in topla ženska roka. Kakor je posamezni dom, v katerem manjka žene, hladen, pust in žalosten, tako je tudi v državah in svetu kot celoti, ker vlada v njih zgolj moški.

Sedaj imajo žene v večini kulturnih držav že nekaj let, ponekod že desetletja pravico, da se vdejstvujejo v javnosti in zakonodaji. Toda zdi se, da ženstvo doslej s to pravico ni vedelo veliko narediti; izkazala se je kot pretežak meč v rokah šibkega bojevnika ali kakor zamotano sestavljen stroj v rokah priprostega človeka. To najboljše med ženstvom peha v potrlost, a mnoge se trudijo dokazati, da manjka ženam le vaje, šole, kakor jo ima za seboj moški, ki se že tisočletja peča z vodstvom javnega življenja.

Ni dvoma, da je v tem mnogo resnice, in istotako je nedvomno, da kulturni, socialno-gospodarski in demokratično-politični razvoj kategorično zahteva ravnopravnost žene v vsem javnem življenju. Toda zdi se, da je ženstvu vendar v prvi vrsti pridržano tisto tiho oblikovanje sveta potom najožjega družinskega kroga, ki ga označuje Deseničan spričo tanko zasnovanih načrtov svoje sestre Side za Veronikino bodočnost:

*«Dotlej sem mislil, da stoji življenje
na bronastih nogah — kovaško delo,
zdaj pa izvem, da njega pajčevinasto tkanino
nam drobni, beli prsti snujejo.»*

To ni isto kar zlobno-podsmehljivi «Chercher la femme.»

Razen tega: ali niso možje sinovi svojih mater, ali ne nosijo ne samo v svoji zunanosti, ampak tudi v notrini pečat svojih mater? Žena ne urav-

nava sveta, toda odgaja in vzgaja ga. Ali se zavedamo obsežnosti tega vidika?

*

Sida na Desenicali se tega zaveda in na prečuden način razlaga bratu, kako je vdihnila Veroniki, ki ji od prvih dni življenja nadomestuje mater, svojega duha. Deseničan zavzet posluša in odgovarja:

«Sestra!

*Brezno do brezna pred menoj globiš,
orjaške stolpe v nikdar sluten svet.
V kakšnih podzemskih tajnih katedralah
slavite službo svojega boga
ve ženske tik, tik nas — mi pa topi
ne vidimo, ne slišimo ničesar...»*

Ta silni odgovor je posebno značilen za Župančičevo pojmovanje žene. Tako menda še sploh nihče ni označil duševnosti, ki je tako neizrečeno različna od moške, da se nikdar ne moreta zlit, niti ne razumeti, izvzemši redke slučaje, ko se moški ali ženski duh izneverja pravilu in se kot izjema približuje drugospolnemu tipu. Običajno se moški zavaruje proti vsemu, kar prihaja iz «podzemskih tajnih katedral» ženske duše, z besedami: Ženske neumnosti, ženske muhe.»

*

Župančičeva «Veronika» je visoka pesem ljubezni ali pesem visoke ljubezni.

Ljubezen, ki bi morala moža in ženo najtesneje spajati, ju dejansko najbolj razdvaja. Visoka ljubezen namreč, ki zahteva spoj duš. Ženski notranji ustroj je praviloma ta: Eros — Duša = razum, pri moškem pa Eros = Razum = duša. To je pravilo; so pa seveda na obeh straneh mogoče izjeme v več variantah. Vendar ostane pri ženski eros vedno v neposredni zvezi z dušo, pri moškem pa je istotako med erosom in dušo skoraj vedno razum. Zato prinaša ljubezen ženi praviloma razočaranje in tragiko.

*

Po gornji formuli tvori Friderik Celjski izjemo. On ljubi Veroniko tudi z dušo, daje se ji vsega brez pridržka z vsem, kar je in kar ima. Očetu, grofu Hermanu, ki mu grozi z razdedovanjem, ako ne zavrže Veronike, odgovarja:

*«To roko v svoji roki — in ves svet
mi je le gnilo jabolko.»*

«Veronika —

*nič več besed, nič več besed ni treba...
Le to, le to: si moja draga žena,
si moja ljubica na vekomaj,
moj blesk in vse na svetu?...»*

Tu je formula kakor pri Veroniki: Eros — Duša. Ni čuda, da je ta visoka ljubezen vplivala na preje razvratnega Friderika tako, da pravi o njem oskrbnik Nerád vitez Soteškemu:

*«Zdaj, gospod Jošt, da zvrževa svetost,
kar je imava oba, pa ne zaleže za
grofa Bedrika.»*

*

Toda, kdo nam razjasni usodno tajno: zakaj Friderik ni ljubil svoje prve žene, grofice Jelisave Frankopanke? Bila je lepa, plemenita in razumna in ljubila ga je z vso dušo. Ona sama razlaga tragiko svoje ljubezni tako:

*Prebel je bil njen plamen, prehladán,
da bi ga bil on videl in začutil...
prečist je bil...»*

Potemtakem je bila tudi Jelisava izjema v svojem spolu in njen notranji sestav je bil ta: Duša = eros = Razum. Tako se njuni srci nista mogli najti.

*

Jelisava globoko domneva neizbežnost tragike ženske ljubezni. Ko ji Veronika v III. dejanju odkriva svojo plamenečo ljubezen do moža, o katerem še nobena obeh ni vedela, da je to Jelisavin mož Friderik, jo vendar pomiluje: *«Ubogo dete! In na drugem mestu ji napoveduje:*

«Ah, ti boš v duši mnogo še trpela...»

V takih pogovorih čakata v noči na prihod grofa Friderika in njegovega spremstva. Tedaj zagleda Veronika, kako pade čez dvorišče in grad senca v obliki ogromnega črnega križa. Ženi se zgrozita v tajni slutnji in Jelisava pravi:

*«Križ — in zdaj še naju senci pod njim...
Na Golgoti, na Golgoti ljubezni
dve ženski sklonjeni pod križem, o!
in okrog njiju v razvalinah svet...»*

Še tisto noč umrje Jelisava kot žrtev svoje nesrečne ljubezni, a tudi Veronika le še kratek čas vživa sladkost ljubezni in mora svojo kratko srečo plačati s smrtjo.

*

V «Veroniki Deseniški» je poveljučana ženska ljubezen. Umetnika ne zanima ne misterij devišтва, ne misterij materinstva — dasi je mimogrede tudi materinstvo prelestno očrtal — marveč ljubezen kot taka.

Ženska ljubi fatalno in izcela. Ko se iskra vname, ne pogasi več ognja nobena moč: ne prevara ne zločin ne smrt. Veronika pravi Frideriku ob prvem srečanju:

*«Kdo, kdo si vitez, ki mi srce
mladò neizkušeno na mah prevzel,
da vé samo zate na tem svetu?»*

Ne pozna ga še, a ljubi ga, ker se je iskra vžgala čisto ponevedoma, fatalno. Plamen jo vso zagrne, požge v njej vsako drugo čustvo, vsak pomislek. V uri, ko dozna, da je njen dragi sam Friderik grof Celjski, oženjen mož, se pač razvihra v njej strašna borba. Zaveda se vse svoje nesreče — pod srcem nosi plod svoje ljubezni, a mož, ki ga ljubi in ki bi moral dati njej in detetu svoje ime, čast in varstvo, je večno vezan. Čuti se izdano in prevarano; razen tega jo veže na grofico Jelisavo globoko spoštovanje in žensko sočutje. Bori se proti svoji ljubezni, a zaman. Boj se konča v objemu s Friderikom:

«Ne morem — o — ne morem.

Prokleta sem, pogubljena: ljubim te.

In te sovražim, veš, sovražim strašno.

In sem vsa tvoja — Inko, Inko moj...»

In ga objame.

Tudi tedaj, ko ji Friderik prizna, da je bil tisto noč, ko so našli grofico Jelisavo mrtvo, vsaj v mislih in željah njen morilec, nima Veronika zanj drugega nego usmiljeno ljubezen:

«O moj, moj, moj... ubogi dragi moj!»

Herman, ki plete visokoleteti celjski sen, zahteva, da ostane Friderikov zakon z Veroniko svetu prikrit. Friderik odkloni, zato ga veli Herman vreči v ječo. Veroniki hoče pustiti svobodo, a podi jo iz gradu po svetu. Veronika pa odkloni prostost in hoče z možem v ječo:

«Moj svet je tu pri njem.»

Želja se ji izpolni.

V ječi se ločena od Friderika povživa v ljubezni do njega. Ko vidi, da ni rešitve, se uda v smrt, toda predno izdihne, naroča židu Bonaventuri:

«To samo te prosim:

če srečaš Inka mojega še kdaj,

povej mu, da sem vzela nase vse —

uso tisto noč, veš, svoj in njegov del

na svojo dušo... vse ponesem s sabo.»

Ljubezen preko groba. —

Tudi nesrečna Jelisava ljubi Friderika do zadnjega diha. Umre v trenutku, ko končnoveljavno ugasneta v njej vera in upanje v vrnitev Friderikove ljubezni.

*

Ljubezen ima pri ženi svoj sedež v duši. V *«podzemski tajni katedrali»* gori njena večna luč. Zato je ženska ljubezen sveta in vsa prepletena z versko mistiko. V III. dejanju opisuje Veronika Jelisavi početek svoje ljubezni:

«Poznate obiskovanje svetinj

med našimi cerkvicami na samem?

V poletni noči stoži se svetniku

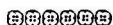
*po bratu, po sosedu v drugi cerkvi,
temu po onem — in skoz svetlo noč
svetlinji poletita v medlem soju
si hrepene nasproti...
kjer pa se srečata, se strneta
v svetem poljubu in se raziskrita. —
Tako je bilo z nama.»*

In na drugem mestu pravi:

*«... — v meni je vse svetló,
in vidim, da sem zaklenjen tabernakelj,
ki vanj so nanosili božji sli
ves blesk sveta in meni edini dali,
da smem vanj zreti in ga uživati.»*

Niti rahla sled misli nikjer, da bi mogla biti njena ne še zakonito venčana ljubezen greh. «Vse je svetló», vse sam čisti plamen brez vseh računov in postranskih misli, brez vseh dvomov. Kakor močna vera. Koliko je moških, ki bi poznali vrednost te ljubezni in bi jo cenili? Jelisava, ki ima za seboj izkušnjo, pravi Veroniki, ki ji zavzeta govori o svoji silni ljubezni:

*«Da, on, Veronika.
Jaz trepetam za tabernakelj tvoj:
bo vreden zlatih teh plamenov v tebi?»*

Št. 1. - Slika z goriške razstave.

Št. 2. - Slika z goriške razstave.

Št. 3. - Slika z goriške razstave.

Kako si urejamo vrt. (Vida.)

Ker ima žena že po naravi zmisel za lepoto in nežnost, se gotovo zanima tudi za oskrbovanje svojega vrta. Res, da ne more gospodinja opravljati vseh del v vrtu sama, ali ona je vendar tista, ki skrbi za red v vrtu, ker ta zahteva v marsičem ženske točnosti in natančnosti.

Da doseže vrt res svoj pravi namen, mora izražati nekaj lastnega, mora kazati neko enotnost. Ko ga zasajamo, mu treba vdahnuti nekaj štil, katerega pa pozneje ne smemo neumestno motiti. Zelo nespametno je zavidati soseda za to ali ono utico ali za mal gozdiček, ki ga potem siloma zasadimo v svoj vrt. Nekateri mislijo, da mora biti v vrtu polno utic, klopi, vodnjak, vodometa, kipi itd. Vidimo posebno nekatere male vrtove tako preobložene, da spričo teh okraskov niti ne pride priroda do izraza. Čim priprostejši je vrt, tem lepše vplivajo posamezne skupine, ki imajo namen krasiti celokupnost.

Že vrtovi starih Grkov in Rimljanov so dosegali visoko stopnjo umetnosti. Po razpadu rimskega cesarstva so se obnovili najprej v Italiji. Tako je kardinal D'Este hotel obuditi krasoto zapuščenih vrtov cesarja Hadrijana in kmalu so njegovi vrtovi svetovno zasloveli. Po njegovem zgledu so skušali pozneje tudi francoski kralji čimbolj olepšati svoje vrtove. Pod vlado Ludovika XIV. je slavni arhitekt Le Notre izumil poseben slog za vrtove in ga udejstvil v prekrasnih versaillskih vrtovih. Glavni značaj teh vrtov je najstrožja simetrija, kot jo zahteva stavbarstvo. V njih zasledimo žive stene, zelene hodnike, vodomete, dolge ravne poti itd., vse strogo simetrično. To so vrtovi francoskega štila. Vrtovi v italijanskem slogu so jim prav podobni, le da so še razkošnejše okrašeni z različnimi poslopji in spomeniki. Holandski vrtni štil kaže velikopoteznost francoskih vrtov v malem. Ima vse polno gredic v najrazličnejših oblikah, združenih v velik lik. Tu vidimo zvezde, mnogokotnike, kroge, polumesece itd., simetrično razdeljene v prostoru. Ozke stezice med posameznimi oblikami so posute z barvastimi kamenčki.

Tudi na Angleškem so bili vrtovi po vzorcu starorimskih vrtov simetrični in so prevzeli popolnoma francoski slog. V 18. st. pa so nekateri znameniti angleški pokrajinski slikarji, kot Kent, Pope, Repton začeli slikati velike pokrajine z gozdovi in travniki. Širili so zmisel za naravno lepoto, pa so tako nastali veliki naravni vrtovi, takozvani angleški parki. Ti so doma pač le na Angleškem ter jih drugje le redko najdemo v taki lepoti. Vendar ima angleški park poleg prirodnega vrta v bližini hiše tudi cvetlični vrt. Ta je včasih tako nakičen kot prav okrašena torta. Prekrasne pa so one partije, ki vodijo od cvetličnega vrta do pravega parka. Obsežni travniki, po njih različni vednozeleni grmi ter posamezne skupine gozdnih dreves. Tudi francoski slog zasledimo v angleškem parku, n. pr. žive stene, zelene hodnike, vodomete. Na pripravnem kraju vidimo spomenik,

majhen tempelj ali impozantno teraso, kar kaže primes italijanskega sloga. Angleški vrtnarji so okrasili lastno prirodo z vso lepoto iz francoskih vrtov in posneli impozantnost bogatih italijanskih nasadov.

V katerem stilu pa naj bo naš domači vrt? To je težko določiti, ker zavisi vse od velikosti prostora in od lege vrta. Glede ureditve vobče ni mogoče navajati pravil; posebno male vrtove je treba vedno nasajati tako, da so primerni hiši in prostoru. Za vrt je treba poprej napraviti načrt, po katerem se potem nasadi in sploh uredi vrt.

Le redkokdaj si lahko izbiramo zemljišče za vrt. Navačno je že bila vrtu zemlja odkazana, predno je prišel v naše roke. Sicer pa zavisi lega vrta že od hiše, ker si skoraj vsak želi imeti vrt čim bliže poslopju, kjer stanuje. Seveda je najboljša lega ona, ki brani proti vetrovom. Najbolje je, da leži vrt proti jugu ali jugovzhodu, kjer ni izpostavljen ostrim severnim vetrovom.

Ko smo izbrali prostor, se moramo prepričati, če je treba zemljo izboljšati. Premisliti moramo, kaj je vzrok slabi zemlji; napeljava boljše nove zemlje je namreč velik izdatek. Mnogokrat se zemlja sama izboljša čez zimo; mora pa biti v jeseni dobro prekopana in pognojena, kar je treba izvršiti še pred prvim zimskim mrazom. Neverjetno je skoraj, kako dobrodejno vpliva vlažnost pozimi na ostro trdo zemljo, ki postane rahlejša in rodovitnejša.

V vrtu je tudi velike važnosti voda. Zato si je treba omisliti vodnjak ali napeljavo vodovoda v vrt, še predno je načrt za vrt dokončan. Če je v vrtu vodnjak, je to obenem lahko predmet, ki naj ima namen krasiti vrt. Če ima lepe oblike, okrasek z bršljanom ali drugimi rastlinami plezalkami, lično posodo za vodo, nam vodnjak gotovo ne bo neokusen predmet. Poleg njega lahko vsadimo vrbo žalujko, ki sklanja veje nad vodnjakom. Skratka: na ta ali oni način mora biti preskrbljeno, da je v vrtu voda.

Zasledujmo sedaj načrt, po katerem si imamo urediti vrt. Predvsem si moramo izbrati prostor, kjer bo utica. Njen namen je, da se v njej človek nekoliko odpočije od vsakdanjega dela in skrbi. Na vsak način bi bil zato cilj zgrešen, če bi postavili utico tako blizu ceste, da jo vsak mimoidoč vidi. Za utico moramo iskati prostorček, ločen od zunanjega sveta. Če mislimo napraviti v vrtu steklen cvetličnjak za zimo, ga moramo najprej začrtati, ker mu ne moremo spremeniti lege. Cvetličnjak mora biti obrnjen z okni proti jugovzhodu in vse drugo se mora temu prilagoditi, vendar se nikdar ne sme opaziti prisiljenost.

Kako naj porazdelimo nasade? Često vidimo, da pri nasajanju novega vrta izkopljejo vsa prejšnja drevesa in grme, češ, treba je popolnoma novega nasada. To je docela napačno, zakaj pravi okus in zmisel za prirodno lepoto se pokaže v tem, da uporabimo že prejšnje grme in drevesa. Kako so naravnost odurni novo nasajeni vrtovi brez dreves, brez sence. Večkrat ne bi bilo tega potreba, ko bi znali ljudje izkoristiti in

ceniti lepoto prejšnjih dreves. Kolikokrat vežejo najlepši spomini vso družino na eno samo veliko sadno drevo, in je morda baš to drevo bilo povod, da so tu nasadili vrt. V takih slučajih morajo biti predmeti sličnih spominov glavne točke vrta, katerega moramo tu posebno lepo okrasiti.

Pri urejevanju vrta moramo tudi določiti, ali naj se ves vrt porabi za cvetlice, ali pa naj se v njem odkaže prostor tudi zelenjavi, sadnemu drevju, trtam itd. To zavisi seveda od lastnika, ki si uravna vse po svojem zanimanju. Pri vrtu za zelenjavo je jako važna lega. Nikakor ni lepo, da je zelenjava pred hišo; to ni okusno in nas tudi nehote spominja na težkoče vsakdanjega jedilnega lista. Prostor za zelenjavo treba večkrat prekopati, gnojiti in to gotovo ni primerno pred hišo. Zato pomaknemo zelenjadni vrt rajši ob stran hiše ali zadaj ter ga ločimo od cvetličnega z drevesi in grmovjem.

V bližini hiše, utic, klopic, tam torej, kjer se nam odpre razgled v daljavo, bomo pa nasadili in razvrstili cvetice. Ne smemo pozabiti, kako lepo vpliva velika greda, obrasla z zeleno travo, na kateri so v skupinah lepo cvetoči grmi ali manjša drevesa. Ta sveže zelena trava celo povzdigne barve vseh cvetlic v vrtu. Kako lepo vpliva n. pr. na zeleni gredi

Okrogla klop okoli skupine dreves.

sadno drevo. Vedno je dekorativno, pa bodi posuto z nežnim cvetjem ali pa bogato obloženo s sadjem. Sploh moramo v vrtu vsaditi vsak grm, vsako drevo, sploh vse tako, da odgovarja estetičnemu namenu. Če je vrt majhen, je n. pr. jako važno, da sadimo vse tako, da se nam vidi vrt čim večji. To se da doseči le s premišljenim sajenjem. Povsod skušaj da skriješ vrtno mejo, n. pr. z obraslo steno, z ograjo itd. Opustiti je treba daljše ravne poti; te naj bodo krajše, simetrične in naj se nekoliko vijejo. Ob krajih poti naj bo mnogo spremembe v cveticah in grmičkih.

V vrtu je treba posebno paziti, kako se izpeljejo poti. Premnogokrat se vidi odveč potov, ki so brezmislne in neokusne. Nič ni tako zopernega v vrtu, kot mnogo zvitihi ozkih stezic, ki se liki črvi vijejo drugi v drugega. To pač kaže, kako malo zmisla do lepote ima lastnik vrsta. Stezice so v vrtu le zato, da lahko pridemo od lepe točke vrta do druge; nikakor pa ne sme biti vrt labirint. V vrtu naj bo le malo potov, ki pa naj povsem odgovarjajo svojemu namenu. Važno je tudi to, da so poti senčne. Hladna senca je pač prvi pogoj pravega vrta. Pred uticami naj se pot razširi v večji prostor tako, da lahko stoji tam več oseb. Tudi vse one poti, ki vodijo mimo točk, kjer se rado ustavlja več ljudi, naj bodo širše. One stezice, ki se vijejo, naj se krive v lahkih vijugah, ne pa v ozkih krogih ali polževkah. Pri takih poteh se smer prehitro menja in se nam pri hoji vrti v glavi. Širina poti zavisi od velikosti vrta, vendar pa morajo biti poti tudi v malih vrtovih vsaj toliko široka, da se komudno pride do gred, nanaša voda in da lahko speljemo samokolnico, ki je v vrtu vedno potrebna.

Kadar urejamo vrt nanovo, je treba preračunati stroške nasajanj in tudi izdatke za nadaljnje vzdrževanje vrta. Največji izdatek je pač kopanje in naprava potov, kakor tudi prekopavanje onih prostorov, kjer potem sadimo rastline. Tudi nakup cvetličnega semena, sadik od grmov in dreves je velik izdatek, posebno če so lastniku všeč dražje ali redkejšje rastline v vrtu. Kot nasad in tudi za poznejšo oskrbo stanejo najmanj velike grede, posejane s travo. Poti vodijo v poljubnih vijugah. Cvetice sadimo v skupinah med travo. Oblika teh skupin sledi iz tega, kako je načrtana pot: oval, krog, polumesec itd. vedno blizu poti. Tako se cvetice lepo vidijo in jih z lahkoto negujemo. Večkrat sadijo cvetice tudi kot rob h gredam. Te travnate grede so le malo višje od poti; trava mora biti nizko požeta tako, da imamo vtis zelene preproge. Na te grede sadimo tuintam trajajoče rastline, vrtnice ali cvetoče grme v okusnih skupinah. Tak vrt se z lahkoto vzdržuje vse letne čase v lepi obliki; poleg tega ima vedno snažen vtis ter da primeroma malo dela. Tudi utice, klopice se v take vrtove mnogo lepše podajajo kot v komplicirane vrtove po francoskem vzorcu ali pa v ponesrečene goste angl. parke, ki jih vidimo pri nekaterehi hišah.

Kadar sadiš cvetice, upoštevaj v prvi vrsti to, da bodo v vrtu cvetice od zgodnje pomladi do pozne jeseni. V gredah sadimo najvišje cvetice

proti sredi in na ven vedno nižje, vrste. Seznam cvetic je težko podati zakaj ta zavisi od klime, zemlje, posebno pa od okusa. Sploh pa menja okus v cveticah kot v oblekah in skoraj da so podvržene nekaki modi, čeravno ostanejo gotove, kot n. pr. vrtnice in nagelji, večno lepe.

Pri sajenju dreves je treba sledeče upoštevati: Sadi naj se rajši redkeje kot preblizu; rastline se v 2—3 letih razširijo in potem jemljejo druga drugi življenjsko silo. Skupine sadimo v obliki trikotnika ali četverokotnika. Tako nastane večja oblikovana skupina. Upoštevati je tudi treba, kakšna bodi ta skupina: resna in temna ali prijazna in svetla. Temu primerno je tudi treba izbrati vrsto dreves. Tudi za to vrsto nasada je treba gotovega okusa in zanimanja. V javnih nasadih nam je dana prilika zanimati se tudi za take skupine. Cvetoe grme pa sadimo vedno blizu cvetic.

Kot končno in glavno pravilo pa naj omenimo, da mora biti vrt vedno skrbno oplet in pometen; za ves trud in skrb pa vzcvete nasad v veselje in razvedrilo.

Ženska, ljubezen, zakon. (Dr. France Debevec.)

Ni enostavna naloga enotno in sistematično razpravljati o teh problemih, ko so vendar načini pojmovanja ljubezni in zakona pri našem ženskem svetu tako različni, različni vsled splošnega svetovnega naziranja ter pestri in nestalni vsled živahnega valovanja misli in čuvstev pri eni in isti osebi.

Ljubezen je kakor plug. Preorje nam duše in tam, kjer je poprej samevala tiha ledina, preokrene na vrh črno, mehko, rodovitno prst in za setev je potem vse pripravljeno.

Lepi ljubezni spoštovanje in čast! Ona je kakor plug, a kaj bi bilo človeštvo brez tega? Naj ljubezni nikdo ne zaničuje. Kdor blati njo, blati dragoceni stroj, ki njegovi duši lahko nareže najbolj belega kruha, in ne občuti cvetja in vse lepe poezije, ki plava in raste okrog nje, ki nosi ime: ljubezen.

Ali, da lahko namečeš zrnja v brazde svoje duševnosti, pričakaš klasja in žetve, je poleg jasnih življenjskih načel in odločne volje, ki se kakor mišice oračevih rok krčevito in razumno oklepajo ljubavi, potreben še izbran kos zemlje, ki je podoba lepe, čiste duše, ki skriva v sebi vse klice in možnosti bodočega življenja; potrebna je nadalje živinca, ki ti vlačí železo, kakor ti omogoči šele čvrsti socialni položaj, da zaključiš prvo etapo oranja, ljubezen deklinške dobe. Na izorano njivo pa mora sijati še solnce in padati dež in oblagodari naj jo priroda še z mnogimi drugimi blagoslovi.

Ko ti v ljubezni rastejo brazde na vse strani tvoje notranjosti, bodi razumna in pozorna, da boš vse videla in vedela in vse čula, ko ti svetli stroj reže globoko v tvojo dušo. Najpopolnejša je ljubav med inteligentnimi osebami, zakaj one vidijo mnogo in store zato vse, da so brazde dovolj

globoke, tesno druga ob drugi ležeče in vzporedno izpeljane. One tudi najbolj silno občutijo vse, kar jim vzbuja poezijo v duši, kakor jo vzbuja pravemu oraču rodovitna sveža prst, modro nebo, solnce in škrjančki na njem, in vse, kar je lepega v bližini.

Ko hodiš po svetu bolj ali manj z občutkom osamelosti in hrepenenja, naj ti bo pred očmi jasna misel, da iščeš le ljubezni, ki bo vredna tega imena. Če imaš vedno ta cilj pred svojimi očmi, potem ti bo duša avtomatično iskala, videla in čula vse, kar ti sliko v svoji notranjosti olepša, to in ono neskladnost zbriše, priključi nove dele, da postaja umetniža resnejša in večja.

Ko ti zasiže prilika za resnično ljubezen (in te prilike so pri nas v današnjih dneh tako redke!), ne boš postala boječa in neokretna in ne boš potem zato zamudila važnega trenutka svoje mladosti. Kot izšolana umetnica boš mogla sama ustvarjati in oblikovati po sliki, ki si jo nosila že dolgo v sebi.

Lepo ljubiti ni avtomacija, kakor si to misli večina naših mlajših moških in žensk, temveč umetnost, a za umetnost je potrebna globoka in resna priprava.

Da si pa ta intimni problem sicer splošno, toda z ozirom na sedanji čas in naše prilike čimbolj živo predočimo, naj v naslednjih vrsticah pišem o precej običajni obliki ljubavnih odnošajev, oziroma razmerij, ki — čeprav nevredno — vsaj nosijo to ime, kakor se odigravajo zlasti v naših večjih mestih, ki so tako pripraven teren za naš zanimivi študij, ker imajo na eni strani dovolj tipičnih posebnosti mesta, na drugi strani pa so tako majhna in pregledna, da zve za mnoge družabne intimnosti tudi človek, ki ne sili v ospredje.

O kakšni posebni lepoti v zadevah ljubezni tu na splošno ni niti govora. V to svrho preveč manjka v mladih dušah načelnosti, kar se na zunaj javlja v nedostatku plemenitega ponosa. Povprečni Slovenec ali Slovenka kaže na sebi zelo malo prirojene ali v mladosti pridobljene aristokracije duha (mišljene v lepem pomenu besede) ali gentlemanstva.

Oblika ljubavnega življenja se pri naših buržujskih krogih navadno kopira po tujih zgledih, za kar je dano mnogo prilike (Nemci, Italijani in drugi). Kopije so nekoliko prepletene s potezami slovanske duševnosti in lokalnega miljeja, a le redko z vplivi resnične religioznosti, kar se tolmači edino na ta način, da pri našem razumništvu globoke religije iz prepričanja navadno ni.

Pri izrazitejših mladih ženskih naturah se ob nesistematični moderni vzgoji in površni čuječnosti staršev odigra ljubavno življenje prav pogosto kot trilogija, kot trojna druga iz druge se razvijajoča žaloigra. Približno tako-le:

Nebogljeno dekletce v dobi prvih dekliških občutkov z odprtimi očmi gleda, posluša in kmalu z naslado uživa izraze, prizore, dejanja zanikrnega kavalirstva in osladnega družabnega obnašanja odrastle mlade okolice.

obnašanja, ki izvira bolj iz nefinih, prostaških seksualnih teženj kot iz plemenite naklonjenosti. Dekletce se v tem okviru mesta polagoma, skokoma razvija, notranji čut dostojnosti, prirojen vsaki ženski, je kmalu strt, vplivi staršev so navadno itak neznatni (mladost staršev dostikrat ni bila mnogo boljša), morje doslej prikrite seksualnosti butne zdaj sem, zdaj tja, duša se stresa, sanja, joka in ob premalo izrazitih finih vplivih staršev ter ob pomanjkanju gentlemanske moške družbe pade mlado žensko hrepenenje na nedostojnega moškega (problem mladih naših meščanskih fantov je še bolj žalosten kakor pri ženskah!) in takoj ali stopnjema pade zadnja zavesa dostojnosti — z Bogom, deklica! Takšna je običajno prva tragedija ženske trilogije.

Ko je ta žalostna igra končana, nastane ali hipno iztreznjenje, navadno pa — govorim predvsem o izrazitih ženskih tipih — z vehemenco plane na dan popolna in neubranljiva seksualna razbrzdanost in ta traja in ostane, več ali manj pomešana s težnjami lepe ljubezni, ki pa se sedaj nikakor ne more dvigniti k idealnosti vsaj majhnega obsega, strast zamori cvetje že v popkih. Končni žalostni uspeh te druge ženske tragedije, približno med 18. (ali 20.) in 30. letom, je v bistvu v vseh slučajih enak, v zunanji obliki pa različen. V bistvu enak: lepši cilj mladosti je uničen, osebnost postaja bolj in bolj materialistična, drzovita in nervozna; po obliki različen: lahko je nastala nosečnost (enkrat ali večkrat) z vsemi njenimi možnimi posledicami (strah pred sramoto, tajen splav, in mogoče nato nastala bolezen, včasih tudi smrt; morda je uničena gospodarska eksistenca, mogoče je prišlo do samomora); nastala je lahko spolna bolezen z mnogimi njenimi težkimi učinki; otežkočena ali izključena je končno možnost zakona; kdo naj vzljubi razdejano žensko dušo z njeno nestalnostjo za bodočnost, brez nade na rekonstrukcijo njene bistvene ženske skladnosti (izražene v besedah: žena podpira tri ogle pri hiši), s katero ženska kot žena stoji in pade; kratka: boljša ženska je uničena, lepše in srečnejše življenje izključeno. Preostane le še obupna skrb, preskrbeti se z možnostjo za poznejša leta, da se reši popolne osamelosti, ki je ni vajena in katere možna umerjena zadovoljnost zanjo pravzaprav ni več mogoča.

Konečna kritika te žalostne ženske trilogije? Ženske je dostikrat niso izključno same zakrivile, temveč svoj delež na krivdi nosi tudi pičla modrost in premajhna previdnost staršev, negentelmska okolica ter prostaški nazori o ljubezni.

Vsak dan govore okrog nas modre moške in ženske glave o povojni materialistični kugi, o epidemiji površnih, neidealnih ali celo perverznih ljubavnih razmerjih današnjega časa, o povodnji plesne manije, o prostituciji in trgovini z dekleti itd. Naši stari imajo prav. Toda oni so in ostanejo kljub našemu spoštovanju do njih precej daleč od nas in so kakor zgodovinarji in kritiki, ki znajo učeno govoriti o pojavih in dogodkih, ki so se odigrali pred tisoči leti.

Mi pa hočemo dejanj in zgledov v sedanjosti. Nočemo žrtvovati svoje mladosti na žrtveniku glupe osladnosti, kakor je to takorekoč običaj pri odrastli mladini tačasnega materialističnega meščanskega družabnega ozračja, in želimo sebi lepših nazorov in boljšega življenja.

Bodimo velikodušni ter brez zaničevanja, toda z nasmehom na ustih pomilujmo duševno maškerado majhnih ljudi, ki lačni in žejni vsrkajo par kapljic amorjevega vinca in že postanejo kakor otroci in ne vedo, na kakšen smešen način bi pokazali vso svojo aktivno ljubavno revščino.

Kakšno pa bodi dekle, kadar prične orati plug resnične ljubezni? Vse mora videti, vse slišati — naravno primerno njeni inteligenci in izkušenosti — in vse mora občutiti, kar se vrši tam in okrog, kjer iz ljubezni poraja duša slično kakor njiva, kadar se orje, mlade, črne, rodovitne brazde.

Brez varne gospodarske eksistence v svrhu zakona ni popolne ljubavne harmonije.

Navadno pa je na tem božjem svetu tako, da je tam, kjer je mnogo bogastva, navadno malo resnične ljubezni. Zakaj tam, kjer se košati izobilje, ženska duša največkrat ne občuti nujnosti, gledati in skrbeti na vse strani, a ravno skupne misli, čuvstva, skrbi tesno spajajo sorodne duše. Razkošje ustvarja lenobno razpoloženje auto-dame, katere duševnost, ako naj ostane neomadeževana, doživlja dostikrat le formalnosti zakonske uljudnosti, prave ljubezni pa ne doživlja ali pa le kratek čas. Olja ni, da ga eden ali drugi izmed zakoncev priliva v napol ugaslo žerjavico.

Ko je polje zorano, zrnje posejano, je treba še solnca in dežja in mnogo drugega blagoslova skrivnostne prirode. Proti vsem onim nesrečam, ki te lahko zadenejo v zakonu nenadejano in nepreračunljivo, nimaš moči, da se jih ubraniš. Ali so v naprej jasni vzroki, ki ti bolj ali manj prijetni zakonski jarem priskutijo, srečo zakona ovirajo ali celo izključijo. Nujno je torej potrebno spoznati vse one poglobitve momente, ki že v naprej skrivajo kali za zlo bodočnosti. So to nekateri patološki pojavi na tvojem in tvojega bodočega moža telesu ter gotove slabe poteze v značaju moža in tebe. Naj v naslednjem naštejemo poglobitve vzroke, ki zamorejo roditi mnogo zakonskega gorja.

Zadovoljnost in sreča zakona je mnogokrat odvisna od otrok. Ako je v takšnih slučajih gotovo, da dece ne bo — pa naj bo potem vzrok pri moškem ali ženski — ne sklepaj zakona razen, če se nista poprej z zaročencem povsem jasno sporazumela, da se vzameta kljub tej resnici.

Duševne bolezni, ki se navadno podedujejo na potomce, naj zakonsko zvezo povsem izključujejo. Neke vrste teh bolezni nemedicinskim krogom ostanejo prikrite. Treba je črejši sodbe zdravnika, predvsem psihiatra. Duševne bolezni, obstoječe že pred poroko, kasneje lahko služijo kot vzrok ločitve zakona.

Pijanca, pa tudi k pijančevanju nagnjenega, ne jemlji za moža! Življenje ti bo pri njem postalo priskutno, otroci bodo lahko duševno in telesno manjvredni in še cela vrsta drugih nesreč se more dogoditi.

Bolezni, ki nosijo v sebi kal smrti, naj ti bodo povod za najresnejši premislek, predno se odločiš za zakon.

Ravno tako naj ti bo živčna slabotnost pri tebi ali zaročencu resen memento, da je treba globokega preudarka, preden se poročiš. V obče, kar se tiče telesnih pomanjkljivosti, bodi izredno previdna pri njih prikrivanju, ker to je zelo običajen povod za uničenje privlačnosti med možem in ženo. Mnogo bolj pametno je, da si v tem pogledu čisto odkritosrčna, saj zato lahko na drugi strani podvojiš spretnost, ženski že napol prirojeno, da se storiš prikupno in prijetno, pozornost vzbujajočo, tako v eleganci besede in sploh obnašanja, v okusnosti izbire obleke in načina oblačenja, v iznajdljivosti tvojega duha, ki se tiče umetnosti bodoče žene, gospodinje, matere.

Kakor telesne hibe znajo biti tudi grde poteze v značaju povod za uničenje lepote in sreče zakonske zveze, tako prevelika skopost, odurnost, mračnost, površnost in lahkomišljenost, jezavost, strastnost narave, nagnjenje k hudi ljubosumnosti itd.

Ne delaj tudi napake, ki je pri naših dekletih takorekoč v krvi, da namreč slepo in naivno zaupajo bližnjemu moškemu. Moškemu ne veruj, dokler ga nisi glede sedanjosti in preteklosti spoznala v intimnosti njegovega duševnega življenja.

Za svojo osebo nisem prav nič navdušen za naziranje, da je boljši slab ali nesrečen zakon ko ne-zakon. V najskrajnejšem slučaju bi dopustil, da ta ali ona ženska vsled svoje posebne narave riskira nekaj več ko druge, toda na svojo lastno odgovornost.

Glede bistva in smisla zakonske zveze se resnična medicinska znanost in obča, predvsem pa krščanska morala popolnoma ujemata. Zato ne nasedaj, kakor se to največkrat okrog nas dogaja, glupim frazam, ki trdijo nasprotno in ki so samo izraz plitve orientacije v teh vprašanjih in izraz nevzgojenih ter zato nebrzdanih mladih želja.

Spolno občevanje izven zakona je vselej vulkan, ki rodi najtežje in najbolj žalostne posledice, bodisi takoj, bodisi kasneje. V najmilejšem slučaju povzroči, da za bodočnost izključuje ljubezen in zakon takšne oblike in vsebine, ki bo vredna tega imena.

Poglavitno je, da naš mladi svet, ženska kakor moški, ta jasna in neporušljiva načela uvidi in iskreno priznava. Tudi kljub temu bodo ti principi prekršeni zdaj tu zdaj tam, kri, živci in moralni nazori so pač različno živahni in čvrsti. Toda človeku bo potem žal in bo dobro znal, da je vsa nesreča nastala le vsled hipne odpovedi lastne volje.

Te vrstice so napisane kot skromen prispevek k splošni orientaciji v teh vprašanjih, kakor si jih kot moški in zdravnik želim, da naj bodo v principu rešena, zlasti z ozirom na dejstvo, da delajo mnoge mlade ženske napram moškim v tem pogledu vedno iste pogreške in sicer sebi v škodo.

Vi pa, velespoštovana urednica, ste mi pred časom pisali, naj pišem za «Ž. S.» kaj poljudno-medicinskega. Ali težji grehi se pri nas delajo na drugem polju, zato se mi zdi bolj prav, da podiramo zmote najprej na korenini in deblu, potem šele na vejah in vejicah.

	IZVESTJA	
--	----------	--

NAŠE DELO.

Razstava ženskih ročnih del «Splošnega ženskega društva» v Gorici.

Kakor smo že na kratko omenile v decemberski številki našega lista, je priredilo «Splošno žensko društvo» v Gorici koncem novembra sijajno uspelo razstavo ženskih ročnih del. Razstavljena so bila dela vseh mogočih tehnik, slogov in okusov, vse kar so več ali manj spretna a vedno pridne ženske roke ustvarile v zadnjih desetletjih. Spodnja dvorana in sprednja soba Trgovskega doma sta bili nabito polni del, a vendar je bilo vse skupaj slikovito aranžirano, da so prišla kolikor mogoče vsa dela do veljave. — Težko je opisovati razstavo, kjer je bilo razloženih tisoč in več komadov; trebalo bi študirati na tem par dni, da bi se zamogla podati sodba o vsakem posameznem delu, ki je vzbujalo pozornost. — Naše tri podobe nam kažejo tri najbolj slikovite kote razstave, a nanjka jim učinkovitost barv, ki so se pestro zlivale druga v drugo, tako da je celotna slika nudila res izreden užitek. — Lepa in dragocena perzijska preproga — domač izdelek — je tvorila krasno ozadje množini pestrih blazin (pod. št. 1). Pred to skupino je bilo več miz obloženih z belimi vezinami, ki so se živo odbijale od pestrega ozadja. Med belimi vezinami so bile nekatere čudovito fine in lepe. Opazile smo med njimi kos perila, okrašenega z visoko borduro iz Sičevega albuma, ki je bila tako krasna in tako lepo vezena, da jo smemo gotovo imenovati med najlepšimi komadi v razstavi.

Podoba št. 2 nam kaže večinoma slike in blazine. Mnogo lepega je bilo v tem kottičku; prvenstvo zasluži senčnik, na katerem sta izvezena s pestro svilo dva boreča se petelina. Delo je pravi umotvor, popolno v vseh detajlih. Dovolj da pogledamo glavi obeh živali, tisti izraz sovraštva v njunih očeh — in vemo takoj, da je delo izšlo izpod umetniške roke. — Mnogo lepega je bilo v tem kottičku. Lepega po današnjih naših pojmi in lepega v okusu naših babic. Marsikaj spada bolj med relikvije in bi ne bilo na mestu, če bi bila razstava samo za moderna dela. Mogoče, bi bilo dobro, če bi se takim starinskim in starejšim delom odkazal poseben prostor s primernim nadpisom. Marsikateri neuki ženi bodo ugajale ravno te primitivne, s križci in biseri vezene pestre figure v okvirjih, s katerimi so si naše babice krajšale dolge večere. Današnja doba ima vse drugačne zahteve od nas, žena nima več toliko časa na razpolago; njene minute so dragocene

in zato si je uredila tudi ročno delo temu primerno. Z manjšim trudom skuša doseči lep efekt. Tu so bile zbrane tudi skoro vse slike, po večini oljate; med temi nekatere prav lepe.

V kottičku, ki nam ga predstavlja podoba št. 3, so bila zbrana večinoma dela v narodnem slogu. V splošnem jih ni bilo mnogo. Nekatera zelo okusna, druga manj. Obleka iz bele svile črno vezena s križci je vzbujala splošno občudovanje. V naravi je bila lepša nego na sliki, kjer pride bolj do veljave kroj, ki je že nekoliko zastarel, medtem ko se na obleki uveljavlja bolj vezena.

Konečno naj navedemo, da je bilo poslanih na razstavo mnogo del iz bližnje in daljne okolice goriške in so bila dela z dežele zelo fina in okusna. Z veliko radostjo smo opazile tudi precej del po vzorcih iz «Ženskega Sveta», med katerimi nam je zelo ugajala bela, pestro vezena bluza in blazine z enakim motivom. Kaj lepi so bili tudi drugi prti, prtiči in blazine, ki smo jih pozdravile kot drage znanke.

Naj nam razstavjalke oprostite, da ne imenujemo vseh del, ki bi zaslužila, da jih imenujemo. Predaleč bi nas zavedlo.

Pogrešali smo zelo idrijskih čipk, s katerimi bi se posebno lahko postavile. A žalibog ni bilo prostora; gotovo bi prišlo toliko materijala, da bi morali imeti še eno sobo samo za čipke. Morebiti drugič.

In še nekaj smo si želele: predavanja kakega strokovnjaka, ki bi nam na podlagi razstave pokazal pravo smer na polju ženskega ročnega dela s posebnim ozirom na naše razmere.

Ne moremo zaključiti, da ne izrazimo «Splošnemu ženskemu društvu» v Gorici ponovno našega polnega priznanja za njegov hvalevreden trud. Želimo mu tudi v bodoče obilo uspehov na vseh poljih njegovega snovanja. M.

Gospodinjski tečaj v Zavodu šol. sester v Tomaju. Z mesecem februarjem se odpre v imenovanem zavodu nov petmesečni gospodinjski tečaj. Prošnje za sprejem, katerim je priložiti krstni list, zdravstveno spričevalo in zadnje šolsko spričevalo, naj se pošljejo na vodstvo zavoda najkasneje do 25. januarja t. l. Mesečnina znaša L. 150, vpisnina L. 50. Podrobnejša poročila se dobe pri vodstvu ustno ali pisмено.

V Lokavcu pri Ajdovščini se je ustanovila gospodinjsko-nadaljevalna šola, ki ima namen, da se kmetska dekleta po dovršeni ljudski šoli nadalje izobražujejo, in sicer v vseh tistih predmetih, ki so važni in po-

trebni za praktični poklic ženskega naraščaja, t. j. za gospodinjstvo. V ljudski šoli pridobljeno znanje naj bi se v tej gospodinjstveno-nadaljevalni šoli spopolnilo in poglobilo, mladina pa naj bi se navdušila za nadaljevanje splošne in strokovne izobrazbe. Pouk je dvoleten in se vrši redno v zimskem času, t. j. od 1. novembra do konca aprila (6 mesecev). Posamezna primerna predavanja iz praktičnega pouka, n. pr. iz vrtnarstva, se vrše tudi v poletnem času. Poučuje se redno ob ponedeljkih in četrtnih v večernih urah. Za pouk se pritegnejo večkrat tudi prazniki in nedelje. To leto pohaja v šolo 56 deklet in sicer 51 deklet iz Lokavca in 5 deklet iz občine Skrilje-Sv. Tomaž.

Učni predmeti so: obča vzgojeslovna načela, gospodinjstvo, pisje in računstvo, kmetijsko gospodinjstvo (poklic gospodinje na kmetih, nauk o živilih, skrb za zdravo stanovanje, vrtnarstvo, cvetličarstvo, obleka, mlekarstvo, prutinarstvo), zdravstvo, higijena z ozirom na nalezljive bolezni, socialna higijena, slovensko slovstvo, italijansko slovstvo, italijanščina.

(Prip. ur.: Ta vsega priznanja vredni tečaj je ustanovil učitelj Paljk in poučuje brezplačno sam vse predmete. Marsikatero dekle zavida Lokavčanke, ker imajo tako lepo priliko za izobraževanje in duševno razvedrilo.)

PO ŽENSKEM SVETU

Promocija. Na tržaški univerzi za gospodarske in trgovinske vede je pred Božičem promovirala Dušica Slavikova, hčerka predsednice Ž. D. U. Mlada doktorica je prva ženska, ki je dosegla doktorsko čast na tukajšnji visoki šoli. Naše iskrene čestitke!

† **Gospa Marija Zalarjeva.** Lansko jesen je umrla v Ljubljani ta plemenita žena, ki je posvetila vse svoje sile domu, družini in umetnosti. Ni se sicer proslavljala po odrih ali z drugimi umetniškimi nastopi, tiho in udano je živela s v oji umetnosti: cerkvenemu petju. Razumevala je pomen cerkvene glasbe z vsem verskim in umetniškim pojmovanjem. Kot 16-letna deklica je nastopila v šentpeterski cerkvi v Ljubljani ter je sodelovala v tamošnjem pevskem zboru 39 let. Postala je cerkvena pevka v času, ko slovenska pesem še ni prišla do pravega razvoja nikjer, najmanj pa v cerkvi. Naši organisti so bili takrat po večini samouki ali osnovnošolski učitelji; tudi cerkvenih glasbenikov, ki bi bili imeli strokovno glasbeno izobrazbo, je bilo malo. Slovenske pesmi po cerkvah so se pele v slogu narodne pesmi, največkrat okroglo in poskočne. Šele Foersterjeva «Cecilija» je uvedla novo smer pravemu cerkvenemu petju; pokojnica jo je prepela nštetokrat. Pozneje ji ni bilo dano, da bi bila sodelo-

vala pri izvajanju moderne cerkvene glasbe, ali vendar je pazljivo zasledovala slovenski cerkvenoglasbeni razvoj. Pevski zbor župne cerkve pri Sv. Petru je spremljal pokojnico z vso svečanostjo k večnemu počitku. (Po Cerkvem Glasbeniku.)

Muslimanske delavke v Sarajevu. Sarajevsko muslimansko žensko društvo «Osvit» je ustanovilo za muslimanske delavke lastno posredovalnico za delo, ki naj jim kar najbolj mogoče olajša poti in iskanje zaposlila. Društvo je ob tej priliki zbralo podatke o številu muslimanskih delavk v Sarajevu. Po teh podatkih je v 40 različnih sarajevskih podjetjih zaposlenih približno 800 muslimanskih delavk; največ jih je v tobačni tovarni, potem v tovarni za cigaretni papir itd. Dalje se pečajo muslimanke s šivanjem vojaškega in civilnega perila in oblek, z izdelovanjem denarnic, z vezenjem in s tkanjem.

«Ločena žena» je naslov listu, ki je izšel v Prahi. Izdajanje tega glasila so povzročile prepogoste ločitve, ki ustvarjajo veliko ekonomično zmedo in prepuščajo bedi mlade žene s kopico otrok. Istočasno so osnovali tudi društvo, ki ima namen ščititi ločeno ženo. Novi list bo obsežno objavljati statistike in vzroke ločitev; posluževal se bo vseh razpoložljivih sredstev — tudi javnih napadov na može, kateri so zavrgli ženo brez njene krivde — le da reši koristi matere in dece. Članice novega društva so večinoma ločene žene, moški spol je zastopan le po enem samem odvetniku.

Anatole Francova prijateljica. Pred kratkim umrla francoski pisatelj je imel dalj časa ljubavno in prijateljsko razmerje z gospo Armando de Caillavet. Imel je z njo hčerko, ki se je poročila, a kmalu umrla, mož pa je padel v vojni; po njima je ostala hčerka, ki je kot vnukinja Anatola Franca edina dedinja njegove zapuščine.

Kakor so imeli vsi veliki francoski možje, bodisi politiki, umetniki, učenjaki, v življenju ženo, ki jim je bila udana z vsemi čustvenimi in moralnimi silami v trpljenju in slavi, tako je tudi Anatole France dobil v Armandi dušo, ki se mu je docela posvetila, ki je živela in umrla zanj. Bila je izredno nadarjena, izobražena in duhovita; imela je mnogo zmisla za literaturo, mnogo prirojenega umetniškega okusa, rada je potovala, v Parizu je imela krassen dom, kjer so se zbirali prvi umstveni aristokrati; njen sin je bil slaven dramatičen pisatelj. Vzila je mnogo lepih in srečnih dni v življenju, ali tudi mnogo bridkosti, ki so ji prerano belile plave lase in ji prezgodaj zatemnile že itak blede lice. Ta žena je bila pač edina izvoljena življenjska spremljevalka velikemu pisatelju, ki je našel v njej izredno intelektualno oporo. On jo je imel rad, resnično rad, čeprav ji ni bil vedno zvest. Ni bil sicer oboževatelj mnogih

žensk, toda Armanda je nehote izvedela za vsak prestopok in je radi tega grozovito trpela. Ko je šel v Ameriko predavat, se je tam seznanil z neko francosko pevko in se vanjo zaljubil. Kmalu se je po Parizu razširila vest, da se Anatole France in omenjena pevka vračata v domovino, oba z istim parnikom, srečna kakor na svatbenem potovanju. Nesrečna Armanda ga je šla čakati v pristanišče Cherbourg, bolna, trudna, do smrti potrta. France se je delal, kakor da je prišel sam in jo tolažil z onimi mehkiimi besedami, ki so tako značilne za vsakega nezvestega moža. Tudi ona se je kazala potolaženo, ali ljubosumnost jo je tako razjedala, da je kmalu umrla: pravo tolažbo ji je dal šele smrtni angel.

HIGIJENA.

Domača lekarna. Vsaka družina bi morala imeti v hiši omario ali predalček, kjer so spravljene najnujnejša zdravila za slučaj kake nezgode ali slabosti. Te stvari si lahko vsakdo nabavi z malimi stroški. Neprecenljive vrednosti so zlasti zato, ker jih imamo takoj pri rokah: Obveza za rane in bombaž (vata); stekleničica jodove tinkture za razkuževanje ran; odvajalna sredstva (ricinovo olje, «Mutterblatter» i. dr.); piramidon v prašku, če boli glava; stekleničica oljnatega mazila za opekline; nekaj praškov za potenje, sestavljenih iz $\frac{1}{2}$ g kinina in $\frac{1}{2}$ g aspirina. Te praške jemljemo, ko smo prehlajeni in imamo vročino; raztopimo jih v vodi ter izpijemo na prazen želodec kvečjemu tri na dan, nakar ostanemo v postelji ves dan. Svinčena ali Burova voda za obkladke pri opeklinah; škatljica kalijevega klorata za grlo. Ako začne otroka ali odraslega boleti v grlu, raztopimo v vodi eno teh kroglic ali praškov in pridno grgramo to raztopino. Vendar je za male otroke bolje, ako grgrajo s kameličnim čajem, da ne požirajo škodljivega kalija. Omenjene kroglice so pa drugače jako priporočljive za razkuževanje grla, saj vsakdo zna, kako hude posledice lahko nastanejo iz prehlajenja v grlu, kateremu so posebno otroci jako izpostavljeni; saj izvirajo iz tega najhujše otročje bolezni.

Pri uporabljanju jodove tinkture moramo paziti, da rano le razkužimo, ne pa zažgemo. Zadostuje, da je kanemo par kapljic na čisto belo krpico in s tem nalahno pomazemo okoli rane. Nato obvežemo rano, da jo zavarujemo pred mokroto. Vsak dan prevezemo rano z drugo obvezo, pri tem vsakokrat ponovno razkužimo, dokler se rana ne zaceli. Ako pa se kljub temu gnoji, je treba iti k zdravniku. Pri večjih ranah moramo pa v vsakem slučaju takoj po zdravniško pomoč. Zdravnik namreč razkuži rano in jo tudi sešije, pa se zato

vsaka rana hitro zaceli. Bolnik se tako izogne hudim bolečinam in mnogokrat tudi smrti. Nespametno je uporabljati v katerikoli slučaju razna zelišča in mazila, ki jih priporočajo vaske «botrce». Te stvari nimajo na rano drugega vpliva, kakor da jo ohranijo vlažno in gnojno; večkrat pa jo tudi okužijo, ako niso čiste. Pa mnenju nekaterih ljudi je celo koristno, da se rana dolgo gnoji; s tem se baje telo čisti. Količkej izobraženemu človeku pa ni treba tega pojasnjevati; človeško telo ima za čiščenje posebne organe, ki redno opravljajo to svojo nalogo. Vsako gnojenje pa le slabi človeka.

Tea B.

Mere pri dajanju zdravil. Kavna žličica se računa za 5 gramov tekočega zdravila, čajna žličica za 10 gramov in navadna žlica 16 gramov.

Jemanje zdravil. Majhni otroci težko jemljejo zdravila, zlasti če so zoprnega okusa ali duha. Da bi jih dajali v kakršnikoli hrani, ni priporočljivo, ker otroci potem niti te hrane nečejo jemati. Moramo jih torej prisiliti, da zavzijejo zdravilo v vodi ali v drugi tekočini. Treba je ravnati takole: Žličica z zdravilom naj se ne drži pred usti — kakor to navadno delajo — nego jo je treba vtakniti globoko do dna ust ter z njo pritisniti koren jezika. V tej legi se obrne tako, da teče zdravilo po kapljicah v grlo. Ko začne otrok požirati, v kar ga kapljice prisilijo, izteče vse zdravilo. Večjim otrokom zatisnemo nos, da morajo odpreti usta, in jim potem vlijemo zdravilo vse hkrati tako, da ga mora otrok povžiti.

Modrce rabijo navadno meščanke, kmetice pa pogosto nosijo tako zadržnjene jopice, da se jim pokaže sčasoma na telesu globoka brazda. To zatezanje ovira prosto dihanje, prebavo in krvni obtok ter že s tem škoduje zdravju. Še važnejše pa je to, da je ta globoka brazda tam, kjer so na desni strani pod rebri jetra, žolčni mehur in žolčne odvodnice. Ta pritisk na jetra, na odvodnice in na mehur ovira izločanje in gibanje žolča; neposredna posledica temu je, da se narejajo žolčni kamni, ki imajo za posledico hudo bolezen. Razen tega dobivajo ženske od zatezanja tudi premične obisti.

Zakaj spimo? Med spanjem se razvijajo organske funkcije normalno, le nekatere duševne se začasno ustavijo. Nekateri trdijo, da je spanje posledica fizioloških vzrokov, predvsem onih, ki urejajo obtok krvi in delovanje žlez; naval krvi — zlasti v možgane — zato v snu oslabi. Drugi si razlagajo sen kemično: utrujenost tvori in kopiči v krvi snovi, ki nujno potrebujejo kisika; ta kisik odtegujejo možgani, ki ga pa tudi morajo imeti, da morejo delovati. Te snovi torej uspavajo organizem, da si opomore. Toda izkušnja uči, da tudi spa-

nja ne povzroča vselej utrujenost. V zadnjem času je pa neki ameriški zdravnik dognal sledeči vzrok: Spanje ni izjema v življenju, temveč pravilo. Sen gospoduje v detinstvu in starosti, mnogo lažje je uspraviti otroka nego odraslega. To pa izvira iz dejstva, da je dete duševno manj razvito. Bistveni povod snu je eno ličnost. Človeka napada spanec, kadar njegove zavesti ne draži sprememba vtisov in občutkov, ki imajo moč vzdržati človeka čuječnega. Psihološko se pojasnjuje z opazovanjem, da spe ljudje z večjo duševno živahnostjo manj, da se prečujemo, ako smo razdraženi ali kadar moramo bdeti. Zato pa volja lahko silno vpliva na sen.

KUHINJA

Bolniška hrana. Hrana, katero dobiva bolnik za časa bolezni, je večkrat večje važnosti nego zdravilo samo. Navadno jo določi zdravnik (dijeta); če pa bolezen ni tako nevarna, da bi bila potrebna zdravniška pomoč, pa razumna in razsodna gospodinja lahko sama pripravi hrano bolniku.

V prvi vrsti mora biti vsaka jed, ki je namenjena bolniku, zelo čista in dobro kuhana ter kolikor mogoče lepo servirana, da vzbudi bolniku tek. Jedi, ki naj se jemljejo tople, naj bodo dovolj tople; one pa, ki naj se uživajo mrzle, dovolj mrzle. Mastne jedi nikakor ne prija oslabelemu želodcu; zato poberi z juhe vso mast, ki se nabere na površju. Kot zabelo uporabljaj surovo maslo; mast in tudi kuhano maslo je premočno. Ne dajaj bolniku svežega kruha, zlasti ne sredice, ker je težko prebavna. Najprimernejši kruh za bolnika je prepečenec ali vsaj skorja. Prepečen kruh se dobi pri peku, pa tudi v vsaki kuhinji ga lahko pripraviš sama. Zreži bel kruh na kose za prst debelo. Te rezine položi na pločico, ki ima luknjice, ali pa na posebno mrežico ter jo drži nad žerjavico toliko časa, da dobi kruh lepo rumeno skorjico. Ako ga pečeš nad plamenom, se zažge. Mrzlega pa polij z vročim mlekom, prej pa ga namaži s surovim maslom in potresi s sladkorjem. Ta jed je jako dobra tudi za otroke.

Mlečna juha. Razbeli v ponvici ali kozici žličko masla ter primešaj žličko bele moke. Pomešaj prav hitro, da se nič ne zarumeni, ter zalij z mlekom, osoli in kuhaj 5—10 minut. To juho pije bolnik čisto ali s kruhom, najboljše s prepečencem.

Mehko kuhano jajce je najboljšje, ako ga denemo v vrelo vodo in kuhamo 3 minute. S takim jajcem serviramo košček belega prepečenega kruha, namazanega z maslom. Je izredno prebavljivo in ga lahko vživa bolnik v vsaki težki bolezni.

Na vodi ocvrto jajce (Ochsenauge) je bolje nego na maslu. Zavri v plitvi kozici prav malo vode ter izlij vanjo jajce, katerega si prej ubila na krožnik. Pazi, da se ti ne razlije, ampak ostane lepo celo. Ko se v vodi beljak dovolj strdi (kakor na masti), ga vzemi z luknjičasto lopatico ali s širokim nožem iz vode ter ga položi na košček toplega prepečenega kruha; lahko pa daš tudi jajce samo. Jajce, ocvrto na vodi ali na maslu, se lepo opeče, ako ga pokriješ za par trenotkov s pokrovko. Beljak naj bo strjen, rumenjak pa le toliko, da se pregreje in se lahko še kruh omaka v njem. Na vodi ocvrto jajce je lažje prebavljivo nego na masti, obenem pa ohrani vse sestavine v taki obliki kakor mehko kuhano. Vživa ga lahko vsak bolnik in otrok, celo po težki operaciji.

GOSPODINJSTVO

Da krompir ne gnije po zimi, ga je treba jeseni izkopati ob suhem vremenu in ga spraviti v suho in primerno toplo klet. Pri tem ga ne smemo preveč premetavati, da se ne obtolče in ne rani. Imejmo ga na podu, ki je iz močnih remelnov, ne pa na golih tleh. Ako nimamo takega poda, posujmo po tleh pepel. Krompir obvarujemo pred gnitjem tudi s tem, da ga posujemo z ogljenim prahom ali pa z gašenim apnom. Apneni prah se sicer zaje v olupke, pa se z lupljenjem odstrani; prašiči pa lahko jedo tudi tak krompir, ker jim celo koristi, ako pride v želodec nekaj apna, ker dobe po njem močnejše kosti.

Gnilega in nagnitega krompirja tudi ne smemo puščati po njivah, ker bo potem drugo leto krompir še bolj gnil. Razen tega se na takih njivah vzgnezdi mnogo črvov in miši. Gnil krompir je treba globoko zakopati ali sežgati.

Premrzel krompir postane sladak. Da izgubi ta okus, ga olupljenega pustimo dalj časa v vodi. Ako leži premrzel krompir več časa v zmerno toplem prostoru, tudi izgubi sladkobo.

Krompir kali prezgodaj, če je v pretopli shrambi. Kali so strupene in jih ne sme vživati žival. Tudi krompirju samemu škodujejo in mu uničujejo redilne snovi. Zato tudi star krompir nima pravega okusa. Dobro je, da krompirju redno odtrgavamo kali in s tem preprečimo zmanjševanje njegove hranilne vrednosti. Kakor mraz, tako je tudi toplota sovražnica krompirju.

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJCJI. (Nadaljevanje.)

«Pananje» ali «zagovor».

Kačo, pa naj si bodi že te ali one vrste, smatra naše ljudstvo za žival, ki se je drži nekaj vražjeja. In če koга doleti nesreča,

da ga piči kača, tedaj je treba predvsem, da se ta strup izžene iz človeka potom »pananja» ali »zagovora».

Človeka, ki zna »panati», seveda ne najdemo za vsakim plotom. Za ta delikatni posel je treba posebno bistroumne glavice.

V Šmartnem pod Šmarno goro je neko staro ženico pičil gad v palec desne noge. Noga je začela otekati in ženicici je postajalo slabo. Sosedje so stopili skupaj in kmalu je bilo sklenjeno, da se mora nemudoma poiskati »zagovornik», ki bo »panal» kačji strup.

Splošno mnenje je bilo, da je za ta posel najboljši in najbolj učen stari Fajfar iz Vodic, ki je v svoji mladosti veliko hodil po svetu, se marsikaj naučil in baje panal že veliko kač. Halo, brž s koleseljem ponj!

Minula je dobra ura, ko je priropotal koleselj z zagovornikom. Ženicici je med tem postajalo vedno slabše in sklenila je roki kakor k molitvi, ko je zagledala svojega dozdevnega rešitelja.

Zagovornik, možak z dolgimi sivimi brkami in lokavim pogledom, se je kretal s tako samozavestjo, kakor bi bil požrl vso učenost celega sveta. To vedenje je kaj čudno harmoniziralo z njegovimi špehastimi hlačami, razcefranim suknjičem in silno umazano srajco. Pregledal je bolnici nogo in rekel:

«Hm, saj sem vedel. To je bil modras in celo tak modras, ki je brej (oplojen). Vsled tega je njegov strup podvojen. Zelo se bom moral potruditi. Kar začnimo!»

Nato je položil levico tesno na prsi, z desnico pa je delal nad bolničino glavo velike križe. Med tem početjem je skoro kričal:

«V božjem imenu rečem, da naj se pobere vražji strup iz tebe! Kar je božjega v tebi, naj se potrošta, kar pa je hudega, naj zbeži iz tebe do zadnje dlake, ki jo ima hudič na repu. Tisti angel, ki je kačo iz raja zapodil, naj to kačo preseka, in tista Mati Božja, ki je kači glavo strla, naj še enkrat to kačo tako pohodi, da bo ves strup odletel v pekel in se v peklju po tleh poflajštraj. Kar je božjega v tebi, naj se potrošta, kar je hudega, naj zbeži iz tebe do zadnje dlake, ki jo ima hudič na repu. Amen!»

Na to učeno in originalno »pananje» je ženica seveda morala takoj ozdraveti, o tem vsaj so bili prepričani vsi navzoči. In tako je brezdvomno mislil tudi bolničin sin, ki je stresel v zagovornikov žep pest srebrnega denarja.

Vse to se je godilo na dvorišču tik ceste. Slučaj pa je hotel, da je ravno tisti hip, ko je koleselj z zagovornikom odropotal, prišel po cesti gospod, z dolgo črno brado in zlato obrobljenimi očali na nosu. Videč tropo ljudi, je obstal in vprašal, če se je morda pripetila kaka nesreča. Ko so mu kmetje na kratko pojasnili, za kaj gre, so se gospodu strahovito zabliskale oči. Pristopil je

k bolnici, ki je še vedno sedela na nekem tramu, in zagrmel okoli stoječim:

«Bedakil! Prinesite hitro škaf mrzle vode!»

Ta ukaz se je glasil v takem tonu, da pač ni bilo mogoče odreči. Kakor bi trenil, je bila voda na mestu. Gospod je pa med tem vzel iz žepa nožiček, nekoliko prerezal ženicici otekli palec in ga v vodi dobro izpral. Potem je vzel iz žepa neko kot sneg belo cunjjo, jo raztrgal in obvezal z njo ranjeni palec. Pa kako ti je znal obvezovati, kmetje so kar zijali. Nato je potegnil iz žepa še neko ploščato steklenico, jo odmašil in ponudil ženicici:

«Le krepko potegnite, to vas bo okrepčalo. Srčca vaša, da je bil to pik kakega malega gada, ki še ne vsebuje tako močnega strupa. Sicer bi bili sedaj že lahko mrtvi. Pojdite v posteljo in kmalu bo bolje.»

Ženica se je poslužila ponudene pijače in pila v debelih požirkih. Gospod pa je nato spravljal steklenico, se obrnil po navzočih in z besedami: »Pamet, pamet, ljubi moji», in zopet nadaljeval svojo pot.

Med začudenimi kmeti je bil edini Kajževčev pastir, ki je hudega gospoda vsaj nekoliko poznal. Pravil je, da »hodi večkrat v repenjski gradič, med potoma pa ruje po travnikih razne vrste rož in druga zelišča. Po njegovem mnenju mora to »en dohtar biti, ki se na bolezni zastopi.»

Ženica je res ozdravela. Toda kmetje so bili trdno prepričani, da jo je ozdravil »zagovornik» iz Vodic. »Kaj bo tisti dohtar», so modrovali, »njemu je bilo pač lahko tisto delo, ko je bil že preje ves strup panan!»

Pananje pa se tudi drugod dobro obnese, ne le pri kačjihstrupih. Ako je pri živini nesreča, ako pobije toča, če žito slabo obrodi, če imajo krave premalo mleka, za vse take nesreče in neprilike se dostikrat ne išče vzrok naravnim potom. To je povzročil vrag, ali pa posebno zloben človek, ki je z vragom v zvezi. Vse te nesreče se dajo panati, ako se najde človek, ki ima zadostno moč nad hudim duhom.

Posebna moč za pananje se pripisuje tudi duhovnikom. V Žirovnici je živel star župnik, ki je nekoč tožil svojemu prijatelju, da v času nevihte on niti skozi okno ne sme pogledati. »Kakor hitro», je pripovedoval, »pokukam skozi okno, pa me že vidi eden ali drugi župljan in takoj završi med njimi: »Glej župnika, ravno sedaj pana točo!»

Ravno isti župnik se je mnogo trudil, da bi med svojimi župljani odpravil prazne vraže, pa se je starček moral dostikrat prepričati, kako globoko je v ljudstvu ukoreninjeno praznoverje. Nekega jutra je prišel k njemu kmet in ga za božjo voljo prosil, naj mu pomaga.

«Kaj pa se je zgodilo», vpraša župnik. «Oh, neki hudobnež, ali pa celo sam vrag mi je »naredil», da na moji njivi noče rasti nobeno žito več. Prosim vas, usmilit se me in panajte vraga, ki tiči nekje v moji njivi!»

Župnik je že imel pripravljenih par pikrih na jeziku. Že je nameraval pošteno ošteti prosilca, toda zasmilil se mu je ubogi kmetič. In ker je bil tisto jutro ravno dobro razpoložen, je rekel prijazno:

«Dobro! Ga bom pa panal, nol A kaj takega ne morem napraviti tu. Iti moram na tvojo njivo, da vse natanko pregledam, kje tiči vrag. Pojdiva!»

In šla sta na njivo. Župnik je uvidel na prvi hip, da kmetič njivo popolnoma zanemarja. Kot pest debelo kamenje se je kotatilo po razorih, pognojil pa ni morda že več let. Kako naj potem na tako opustošenem svetu kaj raste in obrodi! Nemogoče!

«Že imam vraga», je rekel oveseljenemu kmetu. «Sedaj ga bom pa takoj poskusil panati.»

In župnik je začel delati z roko po zraku velike križe in rekel s svečanim glasom trikrat:

«Gnoj na njivo, kamenje z njive!»

«No, jaz sem opravil svoje in zdaj, Luka, napravi svoje tudi ti», je dejal smehljaje župnik in odšel domov.

Kmet Luka se je najprej začudil, a končno se mu je zasvetilo. Odslej je ravnal po župnikovem nasvetu. Pobral je kamenje z njive in jo začel gnojiti. V nekaj letih je njivo tako izboljšal, da mu je rastlo še lepše žito nego drugim.

Manica.

KNJIŽEVNA POROČILA.

† Viktor Parma. 29. decembra l. l. je zopet sprejela mati zemlja v hladno naročje enega svojih velikih sinov: na ljubljanskem pokopališču so položili v grob Viktorja Parmo, umrlega v Mariboru. Na zadnji poti so spremljali velikega pokojnika zastopniki vseh kulturnih zavodov in društev, predstavniki vseh civilnih in političnih oblasti ter nebroj posameznikov, ki so s tužnim srcem zadnjič pozdravljali pevca, čigar zvoki so se tako silno priljubili našemu narodu.

Viktor Parma je oral ledino slovenske dramatične glasbene literature. Njegove izvirne opere: «Urh, grof celjski», «Ksenija», «Stara pesem», «Zlatorog» in nekatere operete so izvajali slovenski, hrvaški in češki odri z uspehom in s častjo. Njegova koračnica «Mladi vojaki» je najpopularnejša skladba te vrste in se je nešteto krat izvajala v mnogih evropskih in severnoameriških državah. — Kot človek je bil Parma mož, ki ni imel v življenju sovražnika; glasba mu je bila vse. Vendar je v potrebi pokazal tudi vso svojo odločnost, bivša avstrijska vojna oblast ga je radi tega hudo preganjala.

† Giacomo Puccini. Koncem minulega leta je umrl v neki belgijski bolnici ta slavni italijanski skladatelj. Njegova smrt je pretresla vsakogar, čigar dušo je kdaj spajala njegova glasba. Giac. Puccini

je pesnik ljubezni, pesnik globokih čustvenih konfliktov, miline, nežnosti in smrtnega obupa.

Najprimernejši predmet njegovemu umetniškemu pojmovanju in ustvarjanju pa je žena, nje čustveno žitje in bitje. Ona je glavna junakinja v njegovih operah; večina se jih celo nazivlje po ženi, katera je s svojim razvitim notranjim svetom izvor in izliv mnogim silam, ki vodijo življenjsko pot njej in njeni okolici: Tosca, Bohème, Manon, Madame Butterfly, Deklica z zapada... Zato se je Puccinijeva glasba silno približala ženski duši; vsaka najde v njej odmev lastnega srčnega utripa, pa naj prihaja iz veselih ali tužnih strun.

Gospodinjski koledar 1925. Četrtni prihaja ta knjiga na našo mizo; tako se nam je že priljubila in se udomačila v sobi in kuhinji, da jo prav pogrešamo, ako je ne moremo dobiti v roko takoj ob novem letu.

Prvi del obsega običajne koledarske podatke, kuhinjske recepte, gospodinjske nasvete in lepo vrsto poučnih ter informativnih člankov. S tem koledarjem se slovenska gospodinja lahko z vsem ponosom predstavi v svetu: žena, ki se tako zanima in izpозна v tolikih panogah javnega in domačega življenja, je vredna vsega uvaževanja. — Drugi del vsebuje troškovnik, na katerega smo se že tako navadile, da si brez njega ne moremo misliti gospodinjstva v redu. — V tretjem delu so oglašeni zanesljivi tvrdki, do katerih se vsaka žena lahko z zaupanjem obrne, ko si hoče nabaviti to ali ono stvar. — Koledar je vzorno uredila Utva; dejstvo, da to knjigo tako nestrpno čakamo vsako leto, jasno izraža urednici priznanje in pohvalo. — Koledar se dobiva in naroča v Trstu pri Štoki ter stane L. 5; poština posebej.

Utva: Kraguljčki. Založila «Zvezna tiskarna in knjigarna» v Ljubljani l. 1924. Cena 18 din. Druga pomnožena izdaja.

Utvini «Kraguljčki» so doživeli redko srečo, da so izšli v drugi izdaji.

Prvič so «Kraguljčki» izšli v času, ko je bila vsa slovenska javnost omamljena po župančičevem Cicibanu. Morda je bil to vzrok, da ni ta zbirka mladinskih pesmi doživela tistega aplavza, ki ga zasluži. Kajti, čeravno se tudi Utvi pozna tupatam vpliv župančičeve izglajene in lahke oblike («Še sem živ», «Jutro na polju»), vendar imajo po večini njene pesmi individualen ton, naivno prisrčno in nagajiv. Če se bodo kdaj na Slovenskem zbrale najboljše slovenske mladinske pesmi raznih avtorjev, ne bodo pesmi kakor: «Prvi kraljec — suh možiček», «Smrečica», «Kapelica», «Zibka teče», izmed zadnjih.

V otroškem žaru risane vinjete in okraški Ksenije so prikupni in dvigajo zbirko nad nivo navadnih izdanj. Oblika okusna, tisk skrbno izbran, I. R.

Najboljše sredstvo zoper stenice in drugi mrčes je

„MORANA“

„Morana“ temeljito uničuje stenice in njihovo zalego. Naroča se pri

MAR. SKRINJAR, **KOTOR - MUO, DALMACIJA**
(Jugoslavija)

Pri večjih naročilih popust, trgovcem rabat. — Išče se ZASTOPNIK
ZA JUGOSLAVIJO. — Ponudbe je poslati direktno na zgornji naslov.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja,
kupi, popravi vsakovrstne predmete.
Korist vsakega je, da se prepriča o cenah.

Dobava za urarje in zlatarje.

FRANC NAROBÉ

Trst, Via Commerciale 18

priporoča slavnemu občinstvu v meslu
in na deželi svojo dobro založeno

Trgovino z jestvinami

in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne
cene. Točna postrežba. Na željo se po-
šilja blago trž. odjemalcem franko na dom.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni štev. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

Pozor!! RUDOLF KNEZ Pozor!!

Gorica, Piazza de Amicis 13 (na Kornu)

ima v zalogi moško in žensko blago in izgotovljene obleke.
Sprejema vsakovrstna naročila za obleke po meri in najno-
vejšem kroju. — Nevesta in ženin dobita pri tej tvrdki vse
potrebno po ugodni ceni! Postrežba točna.

BUDDHA

TRADE MARK

Vsakomur, ki ljubi svoje zdravje
se priporoča **ČAJNE MEŠANICE** najfinejših

indijskih in kitajskih čajev z znamko

„B U D H A“

Priporočajo se za zjutraj in popoldne **INDIJSKE**, za zvečer **KITAJSKE MEŠANICE**. - Dobe se v Jugoslaviji v vsaki trgovini.

Pecivni
prašek

Vanilin
sladkor

Predmeti za bolnike
trebušni in kilni pasovi

v

Parfumeriji - mirodilnici

E. Grapulin

Gorica, Corso G. Verdi 27